

Delen van persoonsgegevens → tussen onderwijs en zorg ←

Doelgroep:

(zorg en veiligheids-)medewerkers uit het mbo
medewerkers van (Jeugd)zorg
leerplichtambtenaren en RMC-trajectbegeleiders
gemeenten en domein Veiligheid

Wij ondersteunen het gesprek waartoe de MBO Raad, Ingrado en Jeugdzorg Nederland met dit document oproepen van harte. In onze onderzoeken zien we dat het gesprek niet altijd wordt gevoerd omdat mensen denken dat informatie delen ingewikkeld en gevoelig is. Maar door het gesprek aan te gaan met studenten en collega's en je te verdiepen in de richtlijnen wordt juist helder wat er mogelijk is. Zo breng je samenwerking op gang en help je studenten verder.

Sanne van Muijden

Programmadirecteur Toezicht Sociaal Domein

Wat is dit servicedocument een uitstekend vervolg op de studiemiddag die ik bij de MBO-raad mocht bijwonen over dit onderwerp. De kerntaak van het onderwijs is natuurlijk het geven van goed onderwijs. In een veilige omgeving. Met oog voor andere zorg die daarbij nodig is. Kinderen en studenten hebben daar ook recht op. Maar dat wil je natuurlijk niet doen door andere rechten te schenden. En dat botst nog wel eens. O.a. met het recht op privacy en gegevensbescherming. Maar dat mag uiteraard niet leiden tot de bekende verlamming of tot niets doen. Om dat te voorkomen helpt het om te kunnen beschikken over een document dat juist handvatten geeft om in individuele gevallen tot een juiste afweging te kunnen komen. Hulde daarvoor.

Aleid Wolfsen

Voorzitter Autoriteit Persoonsgegevens

Wij hebben vanaf november 2019 met z'n drieën en ondersteund door experts met veel plezier aan deze handreiking voor professionals gewerkt. Het is zó belangrijk dat we elkaars taal begrijpen en ons laten leiden door wat wél kan. We hopen dat we met deze inhoudelijke handreiking veel deskundigen in de praktijk helpen om de dialoog met elkaar aan te gaan. En soms is het daarbij echt nodig persoonlijke gegevens te delen. Want alleen zo, in onze onderlinge samenwerking, zowel landelijk als lokaal, kunnen we jongeren goed helpen het beste uit hun talent te halen. Daar doen we het voor!

Paul Oomens, Hans Spigt en Carry Roozmond

MBO Raad, Jeugdzorg Nederland en Ingrado

Doel: hulpmiddel

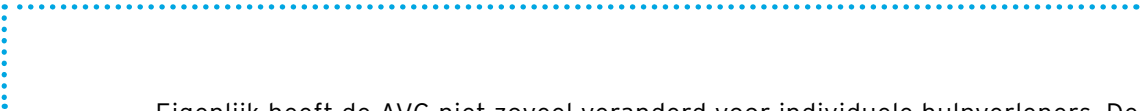
Dit servicedocument geeft docenten, jeugdzorgprofessionals, trajectbegeleiders, leerplichtambtenaren en zorgverleners in de praktijk handvatten om uit de privacykramp te komen in de uitwisseling van persoonsgegevens in het sociaal domein. De basis van dit document betreft casuïstiek waarin een oplossing moet worden gevonden om die privacykramp te voorkomen. Het is vaak een grijs gebied waarin zowel 'ja' als 'nee' als antwoord kan worden gegeven op de vraag of gegevensuitwisseling mag. Casussen zijn vaak uniek en moeten individueel zorgvuldig worden bekeken. Het is daarbij van belang altijd transparant te zijn richting de student (en waar nodig ouders) over wat er met zijn/haar gegevens gebeurt.

We begrijpen dat de professional in de praktijk, die zich niet primair met gegevensbescherming bezig houdt, niet altijd voldoende op de hoogte zal zijn van de relevante privacywet- en regelgeving om te kunnen bepalen of er sprake is van (bijvoorbeeld) een wettelijke grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens. Een aanbeveling is dan ook om bij onzekerheid over het wel of niet uitwisselen van persoonsgegevens altijd hulp te vragen aan de Privacy Officer, jurist of Functionaris Gegevensbescherming van de eigen organisatie.

1 Introductie

Een veelgehoorde kreet die sinds de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht is geworden, is: 'Dat mag niet meer, vanwege de privacy'. Het is waar dat je niet alle gegevens zomaar kunt delen maar de AVG geeft ook juist kaders om gegevens te blijven delen. De AVG is namelijk niet in het leven geroepen om alles te verbieden maar om onrechtmatige gegevensdeling te voorkomen en op die manier betrokkenen te beschermen.

Zoals Aleid Wolfsen, de voorzitter van de Autoriteit Persoonsgegevens, tijdens de Algemene Ledenvergadering van de MBO Raad op 29 november 2019 stelde: 'Vanuit de hogere bedoeling om als vrije mensen in een vrij land vrij te kunnen leven kent onze rechtsorde 4 fundamentele rechten: grondrechten, solidariteit, gelijkwaardigheid en de democratische rechtsstaat. Daarbinnen heeft het onderwijs de plicht om goed onderwijs te geven. De AVG is ontworpen om deze vier fundamentele rechten te beschermen en heeft daarvoor een aantal grondslagen: toestemming die in vrijheid is gegeven, wetgeving, vitaal belang en zorgplichten. Vooral de zorgplichten botsen nogal eens met de privacywetgeving, zoals rechten en plichten vaker botsen. Goed onderwijs voor, het welzijn van, de veiligheid van en de gezondheid van de student op school moet je dan afwegen tegen de privacy van de student.'

Eigenlijk heeft de AVG niet zoveel veranderd voor individuele hulpverleners. De AVG heeft vooral consequenties op organisatieniveau. Er mag nog heel veel maar de AVG dwingt organisaties wel om goed na te denken over wat zij willen gaan doen met persoonsgegevens en vooral ook waarom en daar transparant over te zijn. Een goede overweging en vastlegging daarvan zal met zich meebrengen dat organisaties zelf tot bepaalde inzichten komen over wat wel en niet mag met betrekking tot hun verwerkingen. Dit hebben alle organisaties al opgeschreven in hun privacy statement en in hun verwerkingenregister. Ga maar eens praten met de Functionaris Gegevensbescherming van je eigen organisatie.

Basis van de AVG

Niet vergeten dient te worden dat de AVG een voorganger heeft, de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp), dat al uitging van dezelfde basisprincipes. Een groot aantal regels bestond al, maar sommige organisaties waren zich daar nog niet of maar ten dele van bewust. Aan de andere kant is een strenge interpretatie in reactie op mogelijke boetes en klachten natuurlijk begrijpelijk, maar kan ook voor een averechts effect zorgen: privacy is een grondrecht, maar dit grondrecht is er niet om de dagelijkse praktijk moeilijk of onwerkbaar te maken. De AVG mag geen excuus zijn om niets te doen.

Als het gaat om het uitwisselen van persoonsgegevens is het gewenst om het gezond verstand te gebruiken en om dat te doen wat in het beste belang van de jongeren is. Dit is tevens het belangrijkste grondbeginsel van de AVG: dat de burger meer in stelling wordt gebracht om eigenaar te zijn van eigen informatie en daarvan ook bewust wordt gemaakt door partijen die informatie willen delen.

Het is van belang dat bij gegevensdeling altijd aandacht moet worden besteed aan de (wettelijke) geheimhoudingsplicht en, indien van toepassing, het medisch beroepsgeheim. Deze geheimhoudingsplichten kunnen slechts in een beperkt aantal gevallen worden doorbroken¹.

Voorbeeld:

Bij (mogelijke) signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, biedt de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling vijf stappen om te bepalen of professionals een melding moeten doen bij Veilig Thuis en of er zelf voldoende hulp kan worden ingezet. De meldcode voorziet onder meer in het op een verantwoorde wijze omgaan met de geheimhoudingsplicht van professionals, het voeren van een gesprek met de leerling/student of betrokken ouder(s), en om zonder toestemming een melding te kunnen doen bij Veilig Thuis bij vermoedens van acute en structurele onveiligheid. De Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling geeft hiermee invulling aan de hoofdregels van de AVG en biedt een kader om de belangen van betrokkenen en hun privacy op verantwoorde wijze af te wegen. Bij het volgen van de meldcode, is er geen sprake van schenden van de geheimhoudingsplicht of schending van de privacy van betrokkenen.

¹ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>

Consequenties van de Wet educatie en beroepsonderwijs over regionale samenwerking, voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie voor de deelnemende organisaties en de professionals

De actuele, landelijke ontwikkelingen, waarbij er vanuit gemeenten, jeugdzorg en jeugdhulp een steeds groter beroep wordt gedaan op mbo-scholen, vragen om een intensievere samenwerking van regionale partners om studenten met extra ondersteuningsbehoeften op een passende onderwijsplek de juiste en passende ondersteuning te bieden. Een voorbeeld van deze samenwerking is de Wet tot wijziging van onder meer de Wet educatie en beroepsonderwijs over regionale samenwerking voortijdig schoolverlaten en jongeren in een kwetsbare positie. Door deze wet werken onderwijsinstellingen, onderverdeeld in 40 Regionale Meld- en Coördinatiecentrum (RMC)-regio's, gestructureerd samen met organisaties, die zijn betrokken bij het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten, en gemeenten om jongeren de best passende plek in het onderwijs en de arbeidsmarkt te geven om daarmee voortijdig schoolverlaten en schooluitval terug te dringen. De wet geeft niet alleen kader voor samenwerking tussen onderwijsinstellingen, maar ook de mogelijkheden gegevens op te vragen en uit te wisselen en jongeren te volgen.

2 Het delen van gegevens

In de hierna volgende paragrafen zal verder worden ingegaan op de overwegingen en stappen die genomen moeten worden wanneer gegevensdeling het doel is.

Belangrijk bij het uitwisselen van informatie en persoonsgegevens voor de doelgroep is dat je uitlegt wat je doet en waarom je het doet. Het gezamenlijke doel is om jongeren, zeker jongeren in een kwetsbare positie², te begeleiden naar het behalen van een diploma, startkwalificatie en/of werk en zorg en hulpverlening te bieden.

Doelbinding en wettelijke taken (grondslagen):

Persoonsgegevens worden verwerkt met een bepaald doel. De doelen voor het verwerken van persoonsgegevens zijn voor de deelnemende organisaties in beginsel gekoppeld aan de wettelijke taken van de organisaties. Deze doelen dienen uitdrukkelijk te zijn omschreven in het privacyreglement van de organisaties. Maar ook bij samenwerkingen met andere organisaties waarbij gegevens worden uitgewisseld, moet in convenanten dit doel van de samenwerking omschreven zijn.

Een mbo-school heeft bijvoorbeeld volgens de Wet educatie en beroepsonderwijs de volgende opdrachten: 'Educatie is gericht op bevordering van de zelfredzaamheid van volwassenen en sluit waar mogelijk aan op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs.' (artikel 1.2.1 lid 1) en 'Beroepsonderwijs is gericht op de theoretische en praktische voorbereiding voor de uitoefening van beroepen, waarvoor een beroepskwalificerende opleiding is vereist of dienstig kan zijn. Het beroepsonderwijs bevordert tevens de algemene vorming en de persoonlijke ontplooiing van de deelnemers en draagt bij tot het maatschappelijk functioneren. Het beroepsonderwijs sluit aan op het voorbereidend beroepsonderwijs en het algemeen voortgezet onderwijs.' (artikel 1.2.1 lid 2).

² Kwetsbare jongeren: hierbij gaat het in de regel om jongeren in pleegzorg, jeugdhulp/zorg die ondersteuning nodig hebben op het gebied van welzijn, wonen, werk, inkomen en support. Zie rapport 'Overgang naar volwassenheid: a big deal!' <https://www.16-27.nl/opgroeien-naar-volwassenheid/kwetsbare-posities>

Om professionals in uitvoering goed te laten (samen)werken moet je, als het delen van elkaars expertise niet voldoende is, soms persoonlijke gegevens van en over jongeren kunnen uitwisselen over de grenzen van instituties heen. Een organisatie mag niet zomaar persoonsgegevens doorgeven aan andere organisaties. Als een school bijvoorbeeld gegevens uitwisselt, dient de verstrekking te passen binnen het doel waarvoor de school de gegevens heeft verzameld, en bij het doel van de organisatie die de gegevens ontvangt. **De algemene regel is dat verstrekken van persoonsgegevens alleen mag als dat verenigbaar is met het doel waarvoor de gegevens zijn verzameld en noodzakelijk is om het gestelde doel te bereiken.** Dat houdt dus in dat het belang van de individuele student en het belang van zijn of haar optimale schoolloopbaan gediend moet zijn met de gegevensuitwisseling.

Het doel waarvoor de gegevens zijn verzameld en vervolgens worden gebruikt, is tevens bepalend voor de hoeveelheid en de soort informatie die externe partners mogen delen. Vooraf dient dus goed bepaald en vastgelegd te worden wat het gemeenschappelijke doel van de samenwerking is en of alle deelnemers in het kader hiervan informatie over personen mogen delen. Neem bijvoorbeeld een van de doelen die in het actieprogramma *Zorg voor de Jeugd*³ beschreven wordt, namelijk om kwetsbare jongeren beter op weg te helpen zelfstandig te worden. Om dit te bereiken zijn er concrete doelen benoemd, waaronder het werken met een toekomstplan dat de jongere voorbereidt op zelfstandigheid in de volwassenheid. Concreet wordt daarbij samen met een jongere gekeken hoe deze op meerdere levensterreinen (wonen, werk/opleiding, inkomen, support en welzijn) ondersteund kan worden totdat hij/zij zelfstandig verder kan. Dit vraagt om een integrale werkwijze met betrokkenheid van instanties en professionals uit verschillende domeinen en kan daarmee implicaties hebben voor de uitwisseling van persoonsgegevens tussen professionals, instanties en jongeren. Zie bijlage 2 voor de conclusies en aanbevelingen uit een rapport over een in 2019 afgeronde pilot die als oogmerk had te onderzoeken wat het werken met een toekomstplan van professionals, organisaties, beleidsmakers en financiers vraagt⁴.

Jeugdzorg, Jeugdwet en Leerplichtwet

Voor de gemeenten is voor wat betreft hun taken op het gebied van de Jeugdzorg artikel 2.1 van de Jeugdwet van belang. Het gemeentelijk beleid over preventie, jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering en de uitvoering van jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering is o.a. gericht op het versterken van het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang (Jeugdwet art. 2.1 sub b).

De afdelingen leerplicht (bureau leerplicht) en RMC vallen op grond van de Leerplichtwet 1969 ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten (college B en W). De wettelijke taak is om verzuimmeldingen te ontvangen als er sprake is van ongeoorloofd verzuim en daar onderzoek naar te verrichten. Zodra de school verzuim heeft aangemerkt als mogelijk ongeoorloofd en dit (via Dienst Uitvoering Onderwijs) bij de leerplichtambtenaar meldt, kan de informatie hierover worden verwerkt.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/04/01/actieprogramma-zorg-voor-de-jeugd>

⁴ Het rapport: <https://www.16-27.nl/pilots/werken-met-een-toekomstplan>

RMC en leerplichtambtenaar mogen daarnaast deel uitmaken van een Zorgadviesteam (ZAT) of Multidisciplinair Overleg (MDO). In de bespreking kan echter per casus verschillen welke gegevens mogen worden gedeeld met de leerplichtambtenaar van de gemeente waarin de jongere woont. Casussen mogen altijd anoniem besproken worden. Alleen als er sprake is van een melding van ongeoorloofd verzuim⁵ of overig verzuim mogen de persoonsgegevens van een jongere worden gedeeld met en vastgelegd in het leerplichtadministratiesysteem.

Hulpmiddelen samenwerken en delen persoonsgegevens

Bij een samenwerking met andere onderwijsinstellingen, gemeenten en/of hulpverlenende instanties, is het belangrijk om ook vooraf afspraken te maken over het delen van gegevens. Zo heeft het Steunpunt Passend Onderwijs VO een model convenant⁶ gemaakt voor het terugdringen van schoolverzuim. Met dit convenant worden afspraken rondom de uitwisseling en het verder gebruik van persoonsgegevens rond thuiszittende leerlingen gemaakt tussen het samenwerkingsverband passend onderwijs, de daaraan verbonden schoolbesturen en de gemeenten in hun hoedanigheid als toezichthouder op de naleving van de Leerplichtwet. De school en vaak ook de andere partijen beschikken namelijk elk over persoonsgegevens van de student en zijn daarmee allen *verantwoordelijke* in het kader van de AVG, voor de persoonsgegevens die hun eigen organisatie verzamelt en verwerkt. Voor alle partijen is van belang dat zij ook in een convenant, waarin de samenwerking tussen de partijen wordt vastgelegd, vastleggen met welk doel persoonsgegevens worden verwerkt, wie voor welke acties met betrekking tot persoonsgegevens verantwoordelijk is, wanneer sprake is van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van samenwerkingsverband of schoolbestuur en gemeente en hoe invulling wordt gegeven aan de materiële vereisten uit privacy wet- en regelgeving zoals de informatieplicht, de rechten van de betrokkene, beveiliging en het bewaren en vernietigen van persoonsgegevens. Als bijlage 4 bij dit servicedocument is een voorbeeld convenant bijgevoegd voor het mbo.

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) geeft in de brochure *Wat professionals moeten weten over privacy bij samenwerking onderwijs en jeugdhulp*⁷ tips voor een MDO of casusoverleg:

- Startpunt is altijd 'praten mét en niet praten óver!'.
- Zo niet, dan is ondubbelzinnige toestemming nodig. Op de site van de Autoriteit Persoonsgegevens staat wanneer u zich mag baseren op de grondslag toestemming⁸.
- Toestemming zo regelen dat die ook voor andere partners geldig is (zie het toestemmingsformulier).
- Toestemming nodig van gezagdragende ouder(s) of voogd bij leerlingen <16 jaar en van de leerling als 16+.
- Alternatief: anoniem (niet herkenbaar) bespreken.
- Uitzondering bij ernstige zorgen over de veiligheid van de leerling. Dan goed documenteren.

⁵ Overig verzuim betreft bijvoorbeeld herhaaldelijk te laat komen.

⁶ <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/modelconvenant-thuiszitters/>

⁷ <https://www.nji.nl/nl/Wat-professionals-moeten-weten-over-privacy-bij-samenwerking-onderwijs-jeugdhulp-bestand.pdf>

⁸ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/algemene-informatie-avg/mag-u-persoonsgegevens-verwerken#wanneer-mag-u-zich-baseren-op-de-grondslag-toestemming-6331>

- Nooit méér gegevens dan nodig, maar wel voldoende voor de hulpvraag.
- Verstuur notulen via beveiligde mail of webomgeving met beperkte autorisaties.
- Realiseer als onderwijsprofessional dat een hulpverlener een persoonlijke afweging moet maken als geheimhouder en op grond van de beroepscode (met tuchtrecht).
- Stel vast hoe, waar en door wie de uitkomsten van een multidisciplinair overleg geregistreerd worden

Meer verdiepende informatie wordt gegeven in de Handreiking gegevensuitwisseling van het NJI⁹.

In 2017 is de PrivacyApp Jeugd gelanceerd door een coalitie van ruim 20 branche- en beroepsorganisaties in de Jeugdhulp en Jeugdbescherming, waaronder de Nederlandse ggz, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de KNMG. In de app vinden jongeren, ouders en professionals antwoorden op vragen als 'Mogen mijn ouders mijn gegevens inzien?', 'Welke gegevens mag de gemeente over mij als ouder delen met anderen?' en 'Welke gegevens mag ik als hulpverlener delen met anderen?' De oudermodule bevat een onderdeel aan de hand waarvan een ouder kan bepalen welke juridische status hij heeft met betrekking tot het gezag over kinderen.

In juni 2020 is de evaluatie van PrivacyApp gepubliceerd. Zie voor meer informatie:

- <https://www.privacyborgingjeugd.nl/#app-geëvalueerd>
- <https://jeugdconnect.nl/privacy/>

Stappenplan informatie delen

Als je informatie gaat delen:

- Informeer de student dat je gaat delen en waarom (NB: dit is, naast een wettelijke verplichting, natuurlijk ook gewoon een kwestie van goed fatsoen)
- Motiveer aan jezelf en degene met wie je informatie deelt: waarom deel je informatie?, welke informatie is noodzakelijk om te delen? Wat ga je ermee doen?
- Documenteer: leg je afweging vast

Stappenplan

Wanneer je je als professional afvraagt of je informatie over een jongere mag delen, kun je daarbij de volgende stappen¹⁰ doorlopen. Maar voordat je daarmee begint, onderzoek je of overleg met de student en/of diens ouders mogelijk is: praten mét de student in plaats van praten óver de student.

⁹ <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Handreiking-gegevensuitwisseling.pdf>

¹⁰ Dit stappenplan 'Informatie Delen' is ontworpen door het Toezicht Sociaal Domein van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Op de website www.kiezen-en-delen.nl van het Toezicht Sociaal Domein vind je ook meer (juridische) informatie en uitleg over de hierboven genoemde uitgangspunten. Ook kun je op de site van de Autoriteit Persoonsgegevens (<https://autoriteit.persoonsgegevens.nl>) veel informatie vinden over de eisen bij het delen van persoonsgegevens.

Stappenplan informatie delen

Stap 1

Check: is er een grondslag om informatie te delen?

In bijlage 3 staan de grondslagen die je hiervoor kunt gebruiken en staat beschreven waar je rekening mee moet houden.

Stap 2

Check: wat is je doel met het delen van informatie?

Waarom wil je de gegevens uitwisselen? Wat is de reden/noodzaak? Informatie die je hebt verzameld met een bepaald doel, mag je later niet zomaar voor een ander doel gaan gebruiken.

Stap 3

Check proportionaliteit: het proportionaliteitsbeginsel houdt in dat de inbreuken op de belangen van de betrokkenen, niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de met de verwerking te dienen doeleinden. Dus hierbij gaat het om de vraag welke informatie heb je echt nodig en welke informatie is niet echt nodig.

Bijvoorbeeld: je mag wel weten dat een jongere in behandeling is maar niet waarvoor die in behandeling is. Een handige tip is dat als informatie alleen *handig* is om te hebben/vragen, dan is het dus niet noodzakelijk en mag de informatie niet worden gedeeld (proportioneel).

Stap 4

Check subsidiariteit: In het kader van subsidiariteit moet worden afgewogen of de beschreven doelen waarvoor persoonsgegevens worden verwerkt, niet op een andere, voor de betrokkenen minder nadelige wijze, kan worden bereikt. Bijvoorbeeld: als je informatie bij de student/ouders zelf kunt halen of anoniem kunt gebruiken, bespreken of uitwisselen (zodat geen persoonsgegevens worden gedeeld), dan heeft dat de voorkeur boven het gebruik van de naam van een student.

NB 1: Deze 4 stappen zijn de belangrijkste, maar niet de enige vereisten voor de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens. Zie voor meer informatie bijlage 3 en voetnoot 9.

NB 2: Houd ook rekening met het verwerkingsverbod voor bijzondere categorieën van persoonsgegevens. Als er gegevens worden verwerkt die bijvoorbeeld betrekking hebben op de gezondheid van een student, zal de verwerkingsverantwoordelijke een beroep moeten kunnen doen op een van de uitzonderingsgronden uit de AVG. Zie voor meer informatie bijlage 3.

Achter in dit document staat een verkort overzicht van het stappenplan en de grondslagen.

Bijlagen

In bijlage 1 worden voorbeelden gegeven die gebruikt kunnen worden bij het zelf beantwoorden van vragen of gegevensuitwisseling verantwoord is of niet.

In bijlage 2 staan de conclusies en de aanbevelingen uit het rapport *Overgang naar volwassenheid; A Big Deal!*.

Bijlage 3 geeft nadere juridische achtergronden en afwegingen.

Bijlage 4 geeft een concept convenant weer dat gebruikt kan worden tussen de diverse instellingen bij regionale afspraken over gegevensuitwisseling.

Bijlage 1

Beschrijving van 3 x 3 cases die het bovenstaande illustreren, drie vanuit perspectief jeugdzorg, drie vanuit RMC en drie vanuit mbo.

Deel A: Casussen mbo

Casus 1

Bij de overstap van primair naar voortgezet onderwijs komt een compleet dossier mee. Bij de overstap van vo naar mbo komt niets mee. Als je dan als mbo-school met toestemming van de student informatie opvraagt krijg je de school niet te pakken en krijg je geen info. Of je krijgt informele informatie waar je zelf wat mee kunt als kader maar die je niet kan inzetten naar het docententeam toe. Daarmee gaat 12 jaar onderwijservaring verloren waardoor het mbo niet direct de juiste begeleiding en ondersteuning kan bieden. Dat is niet in het belang van de student en het onderwijs.

Stap 1: Check: is er een grondslag om informatie te delen?

Toestemming student als grondslag.

Toestemming is de minst wenselijke grondslag (kan altijd ingetrokken worden en levert veel administratiewerk op, niet altijd transparant voor de student waarvoor hij toestemming geeft en wat te doen bij weigering van toestemming), maar het is in het werken met ketenpartners vaak de enige uitweg. Dit omdat er nog weinig wordt voorzien in concrete wetgeving om gegevensuitwisseling binnen het mbo en de samenwerking binnen de keten te faciliteren. Er moet duidelijk uitgelegd kunnen worden waarom er een overdracht van informatie is en wat met de informatie vervolgens wordt gedaan.

Stap 2: Check: Wat is je doel met het delen van informatie?

Het doel is om direct de juiste begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden aan studenten om de opleiding succesvol te volgen, zoals faalangsttraining, extra toets-tijd bij dyslexie en dyscalculie of hulp bij psychosociale problemen.

Stap 3: Check proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy / delen van informatie in verhouding tot het doel?

Het delen van de informatie in het kader van de juiste begeleiding en ondersteuning moet worden afgewogen tegen de inbreuk op de privacy van de student (die wellicht met een *schone lei* wil beginnen).

Stap 4: Check subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen?

Bijvoorbeeld anoniem (zodat geen persoonsgegevens worden gedeeld)?

Subsidiariteit: het doel kan door een gesprek met de student en/of ouders worden behaald.

Conclusie: informatieoverdracht over een student vo-mbo moet met toestemming zijn. Onder de 16 jaar met toestemming van de ouders met gezag of voogd. Volgens artikel 103b van de Wet voortgezet onderwijs mag het bevoegd gezag in het contact met een andere onderwijsinstelling met toestemming gegevens uitwisselen ten behoeve van de in- en uitschrijving van die leerling. Hieronder zijn mede begrepen leergegevens en direct met het leren samenhangende begeleidingsgegevens. De middelbare school bewaart in de administratie van de school een verklaring van instemming van de ouders dan wel de leerling (als deze 16 jaar of ouder is). Er is geen andere grondslag. Het invullen van een Digitaal Doorstroom Dossier mag niet verplicht zijn als voorwaarde van een intake, want dit is in strijd met toelatingsrecht. (NB: de student heeft alleen toelatingsrecht in geval deze zich voor 1-4 heeft ingeschreven. Daarna kan eventueel wel als een voorwaarde dienen (dit is dan een afweging van de school)).

Een praktische oplossing is dat decanen of mentoren op middelbare scholen bij loopbaanoriëntatie en -begeleiding in een vroeg stadium de leerlingen informeren over de mogelijkheden dat de ingezette hulp/begeleiding bij een vervolgopleiding voortgezet kan worden en wat daar dan voor nodig is. Vervolgens kan, indien nodig, toestemming worden gevraagd aan leerlingen en hun ouders om informatie te delen als daar door de vervolgopleidingen om gevraagd wordt.

Casus 2

Een student die een opleiding in de BOL (Beroepsopleidende Leerweg) niveau 4 volgt en nu in het 2e leerjaar zit, heeft 1,5 jaar terug zijn stiefvader geslagen waarbij politiecontact is geweest. Recentelijk heeft deze student een wijkagent geslagen. Deze informatie heeft de Lecturer Practitioner (LP) informeel van de wijkagent gehoord (ze kwamen per toeval te spreken over deze student). LP heeft deze informatie informeel aan de zorgadviseur doorgegeven die deze jongen begeleidt omdat hij een chronische ziekte heeft. Waarom heeft het voortgezet onderwijs (vo) deze informatie niet gedeeld met LP en met het mbo? En wat moet de zorgadviseur nu wel of niet vermelden aan het docententeam van de opleiding waar deze student zit. Bij het vermelden is het verstandig rekening te houden met belangen van de student én opleiding als risicovol gedrag bekend is. Van belang is dan ook dat informatie zo feitelijk mogelijk wordt verwerkt.

Stap 1: Check: is er een grondslag om informatie te delen?

Grondslag: gerechtvaardigd belang: veiligheid van medewerkers

De school heeft als verwerkingsverantwoordelijke een gerechtvaardigd belang aangezien de school als werkgever een wettelijke plicht heeft om voor een veilige werkomgeving te zorgen. Tevens dient ook rekening gehouden te worden met de veiligheid van medestudenten. Deze belangen van de school wegen zwaarder dan het belang van die ene student. Bij deze discussie speelt uiteraard ook de afweging die je moet maken tussen stigmatisering en preventie, wanneer de student dit gedrag op school nog nooit heeft vertoond.

Stap 2: Check: Wat is je doel met het delen van informatie?

Veiligheid van medewerkers (en wellicht ook medestudenten) en het belang van de student (in het kader van eigen studieloopbaan en veiligheid).

Stap 3: Check proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy / delen van informatie in verhouding tot het doel?

Als het in algemene bewoordingen¹¹ wordt verwoord zeker.

Stap 4: Check subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen? Bijvoorbeeld anoniem (zodat geen persoonsgegevens worden gedeeld)?

Welke informatie is noodzakelijk om te delen? Er hoeft alleen vermeld te worden dat de student af en toe risicovol gedrag vertoont. (Net zoals bij dyslexie alleen vermeld hoeft te worden dat de student extra toetstijd nodig heeft en de dyslexieverklaring niet meegestuurd/ingezien hoeft te worden). De informatie over politiecontacten is niet relevant.

Casus 3

De casus is dat een student als 11-jarige met zijn ouders naar Nederland is gekomen. De ouders hadden het doel om legaal een buitenlandse vestiging in NL op te zetten. De student heeft op dit moment alle faciliteiten (bankrekening, BSN) en gaat naar school. Na verloop van tijd wordt de verblijfstatus van de gehele familie omgezet. De familie blijft wel in NL maar dan illegaal. Betaalt wel huur. Algemene voorzichtigheid bestaat bij de student om niet op te vallen.

Student blijft op school en moet op den duur stage lopen, maar bedrijven weigeren om hem aan te nemen omdat zij bang zijn te worden beboet omdat zij een persoon zonder legale status zouden aannemen.

De student is bang om verder te gaan met de opleiding; hij zou kunnen worden opgepakt en terug naar zijn thuisland kunnen worden gestuurd zonder diploma, terwijl hij in het laatste stadium van zijn opleiding zit.

Een grote onderneming heeft ervaring met ongedocumenteerden als stagiairs. Het recht van onderwijs blijkt bij hen zwaar te wegen in de overweging om een opleiding af te kunnen ronden. Duidelijk moet wel zijn dat een student zijn/haar werkzaamheden doet in het kader van een stage. De student kan alleen niet op *speciale terreinen* komen waarbij zijn identiteitsbewijs constant is vereist.

De student geeft in dit geval toestemming om verder te gaan met de procedure. Uiteindelijk loopt hij wel stage. Op basis daarvan worden de gegevens kloppend gemaakt.

Stap 1: Check: is er een grondslag om informatie te delen tussen school en stagebedrijf?

Grondslag: deze casus is behandeld op basis van toestemming van de student¹² en moet bij soortgelijke gevallen voorzichtig worden benaderd (iedere casus is anders). Een gerechtvaardigd belang gaat spelen bij het doorzenden van de benodigde gegevens naar andere instanties. Wel moet duidelijk zijn dat een student altijd vergewist moet zijn dat hij bezwaar kan maken (zie ook bij 'Toestemming' in bijlage 3). Met andere woorden: wij sturen het door en de student kan aangeven dat het wel/ niet mag.

¹¹ Algemene verwoordingen: zeggen dat er contact met politie is i.p.v. te melden dat het om diefstal of een misdrijf gaat.

¹² <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/algemene-informatie-avg/mag-u-persoonsgegevens-verwerken#wanneer-mag-u-zich-baseren-op-de-grondslag-toestemming-6331>

Stap 2: Check: Wat is je doel met het delen van informatie?

Het belang van de student zou een grote rol kunnen spelen in het geval hij zo min mogelijk oponthoud zou willen hebben van eventuele juridische, bureaucratische, administratieve processen.

Een ander belang is dat informatie over zijn ongedocumenteerde status bekend moet zijn bij bedrijven om te kunnen beoordelen of zij hem een stageplek kunnen aanbieden. In dit geval is de student veel bijgestaan door de school, dus hij gaf toestemming om de gegevens te delen waar nodig. Vooral omdat hij bang bleef dat de gegevens eventueel naar de IND zouden gaan.

Stap 3: Check proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy/delen van informatie in verhouding tot het doel?

Als het in algemene bewoordingen wordt verwoord zeker. Een opt-out zou mogelijk zijn en de mogelijkheid geven aan de student in kwestie om zaken tegen te houden, moet van tevoren worden aangegeven (wij gaan het doen, maar je kunt dit altijd tegenhouden).

Stap 4: Check subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen? Bijvoorbeeld anoniem (zodat geen persoonsgegevens worden gedeeld)?

De gekozen optie om gegevens te delen is op basis van toestemming. Veel overleg met student in kwestie. In dit geval, met alle afwegingen erbij, de beste oplossing.

Tips

- Bespreek dit soort casussen met je leidinggevende en/of bestuur.
- Maak hierover algemene afspraken en maak deze van tevoren bekend (*Zo gaan wij om met jouw gegevens*) en stel ze vast samen met de studentenraad.
- Bespreek het met de student zelf. De AVG is er gekomen om de burgers meer regie te geven over zijn eigen persoonsgegevens. De student is *eigenaar* van zijn/haar eigen gegevens. De student moet ook inzien wat er gebeurt met zijn gegevens en waarom delen van belang is.
- Maak een zorgvuldige afweging. Zie hiervoor alle casussen en bijlage 3. Schakel eventueel ook de verantwoordelijke(n) voor privacy binnen je instelling in.

Deel B: Casussen Jeugdzorg

Casus 4

Jeugdzorg / Veilig Thuis vraagt bij een school informatie op over een student. Is de school verplicht om mee te werken?

Stap 1: Check: is er een grondslag om informatie te delen?

Op het moment dat er serieuze zorgen leven over de student, is de school genoodzaakt mee te werken aan het onderzoek van Veilig Thuis (VT) om in te kunnen staan voor de veiligheid van de student. Ook al is er geen wettelijke verplichting om te delen met VT, het is mogelijk zonder doorbreking van de geheimhoudingsplicht (zie stap 2 hieronder). Voor jeugdzorg geldt dat als de hulpverlener ook de jeugdbeschermer van de student is, de jeugdbeschermer het recht heeft informatie op te vragen (maar niet om te beslissen voor de student en diens ouders).

NB: als er een jeugdbeschermer is omdat er een ondertoezichtstelling is, dan moet een beroepskracht informatie delen. Het gaat hierbij om een wettelijke grond op basis waarvan informatie wordt gegeven en medewerking wordt verleend.

Stap 2: Check: Wat is je doel met het delen van informatie?

Als de school binnen de stappen van de Meldcode meewerkt aan het onderzoek en informatie verschaft, dient de school alert te blijven op welke informatie met welk doel wordt verstrekt aan Veilig Thuis of de jeugdhulpverlener. Op het moment dat het specifiek om (een redelijk vermoeden van) kindermishandeling gaat, biedt artikel 5.2.6 van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 (Wmo) zelfs een wettelijke basis voor de gegevensverstrekking. Dit artikel bepaalt namelijk dat een school informatie aan Veilig Thuis mag geven om de kindermishandeling te laten stoppen of een redelijk vermoeden van kindermishandeling te laten onderzoeken en deze informatie desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep¹³.

Stap 3: Check proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy / delen van informatie in verhouding tot het doel?

Voordat een school informatie verstrekt aan Veilig Thuis moet zij een afweging maken of de informatieverstrekking noodzakelijk is en welke informatie moet worden verstrekt. De school moet bij de informatieverstrekking duidelijk maken of het gaat om feiten, opvattingen of vermoedens.

Stap 4: Check subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen? Bijvoorbeeld anoniem (zodat geen persoonsgegevens worden gedeeld)?

In dit soort gevallen is dit niet mogelijk. Maak wel de afweging wat je wel/niet deelt (zie bij stap 3).

¹³ De onderwijswetten WPO, WVO, WEC, WEB, en WHW bepalen dat scholen een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling moeten opstellen. In de meldcode staat welke stappen een school moet zetten als zij huiselijk geweld of kindermishandeling vermoedt of signaleert. In het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling staat uit welke elementen een meldcode in ieder geval bestaat. Dit besluit is per 1 januari 2019 aangepast. Nieuw is onder andere dat scholen een door de beroepsgroep opgesteld afwegingskader moeten toevoegen aan hun meldcode.

Casus 5

Jongeren 'op straat', 'couchsurfers', thuisblijvers en een grote groep jongeren die kans loopt op straat terecht te komen of al thuis- en dakloos zijn.

Het is voor gemeenten en Jeugdzorg van belang om risicojongeren en feitelijk dak- en thuisloze jongeren vroegtijdig in beeld te hebben zodat zo vroeg mogelijk hulp kan worden geboden. Gemeenten (o.a. via RMC) dienen actief jongeren op te zoeken die geen uitkering aanvragen, geen werk hebben en geen opleiding volgen. Zij kunnen hiervoor ook op scholen navraag doen en gebruik maken van gegevens over ongeoorloofd verzuim.

Stap 1: Check: is er een grondslag om informatie te delen (tussen scholen en gemeenten / Jeugdzorg)?

RMC is bevoegd (op grond van artikel 8.1.8a lid 1 WEB) om verzuimmeldingen te ontvangen als er sprake is van ongeoorloofd schoolverzuim en daar onderzoek naar te verrichten. Voor studenten van 16 en 17 jaar ligt deze bevoegdheid bij de Leerplichtwet.

Stap 2: Check: Wat is je doel met het delen van informatie?

Voor (potentiële) dak- en thuisloze jongeren is het cruciaal dat zij een opleiding volgen, om daarmee een (start)kwalificatie te kunnen halen en hun kansen op de arbeidsmarkt te versterken.

Hiervoor is nodig dat bekend is wat hun situatie is en dat hulp kan worden geboden bijvoorbeeld bij het vinden van en het (blijven) volgen van een opleiding.

Stap 3: Check proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy / delen van informatie in verhouding tot het doel?

Voor (potentiële) dak- en thuisloze jongeren is het van belang te werken aan algemene basisvaardigheden, zeker wanneer hier tot dan toe onvoldoende aandacht voor is geweest. Het gaat dan om allerlei praktische kennis die je nodig hebt wanneer je 18 wordt, bijvoorbeeld op het gebied van een goed dagritme, plannen en organiseren en basis-kennis over de vindbaarheid en taken van relevante instanties. Het onderwijs kan hierin een rol spelen en ook voor jongeren die niet naar school gaan is de mogelijkheid om zich op dit vlak te ontwikkelen cruciaal om dak- en thuisloosheid te voorkomen en/of om zo snel mogelijk uit die situatie te komen. Hierbij is ook aandacht nodig voor de stressvolle situatie waarin (potentiële) dak- en thuisloze jongeren zich bevinden, en het effect hiervan op de mogelijkheden om praktische zaken goed te kunnen regelen. Het is zowel in het algemeen belang als in het belang van de jongere dat de gegevens gedeeld worden.

Stap 4: Check subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen? Bijvoorbeeld anoniem (zodat geen persoonsgegevens worden gedeeld)?

In dit soort gevallen is dit heel moeilijk. Maak wel altijd de afweging wat je wel/niet deelt en met wie. Er moet op gelet worden dat niet iedereen alles hoeft te weten van een jongere. Er wordt vaak gewerkt met één jongerenregisseur per casus die alle informatie coördineert tussen de betrokken organisaties. De regisseur bepaalt wie wat moet/mag weten.

Er dient rekening gehouden te worden met de financiële situatie, opstartproblematiek en eventuele aanvullende benodigde begeleiding. Hetzelfde geldt voor om- en bijscholing. De wensen en mogelijkheden van de jongere staan centraal. De jongere dient ook op de hoogte zijn met wie welke gegevens worden gedeeld.

Casus 6

Uitwisseling persoonsgegevens tussen gemeente-jeugdzorginstelling. Gemeente X vindt o.b.v. de zorgvraagomschrijving dat het aanbod wat hiervoor nodig is kan worden afgeschaald, ondanks indicatie zorgorganisatie/voogd. Het gaat om twee kinderen (broer en zus) in een gezinshuis van een zorginstelling, waarvan zus naar LVG2¹⁴ tarief wordt gezet i.p.v. LVG3. En broer van LVG4 naar LVG3. In het geval van de broer kan dat wel omdat daar aanvullende afspraken zijn gemaakt over vervoer van en naar aparte dagbesteding/school. Bij de zus kan het echt niet omdat het meer dan €100,- per dag scheelt. Voor dat bedrag kan de zorgorganisatie de zorg die nodig is inclusief de organisatie daaromheen, niet meer leveren. Er is meerdere keren contact over geweest met de gemeente, maar zonder resultaat. Als de zus uit huis wordt geplaatst naar een minder integraal aanbod, zal de broer ook niet meer houdbaar zijn in dit huis en dit zal voor beide kinderen een slechte ontwikkeling zijn waarbij de gemeente duurder uit is (de broer naar 3-milieuvoorziening is de verwachting).

De zorgvraagbepaling is geschreven door de voogd, echter de gemeente wil meer (privacy)details van het zorgdossier anders geven ze de beschikking gewoonweg niet af. Daarmee dwingt de gemeente de zorgorganisatie indirect om dossierinformatie af te geven. Wij mogen als zorgorganisatie geen dossierinformatie delen indien de voogd hiervoor geen goedkeuring geeft. Uiteindelijk heeft de voogd toestemming aan de zorgorganisatie gegeven. De aanvullende informatie is volgens de gemeente aanleiding om een lagere beschikking af te geven dan volgens de voogd in haar bepaling nodig is. Discussie over de juiste bepaling loopt nog steeds. Saillant detail is dat de gemeente zelf heeft aangegeven dat ze een grote financiële opdracht heeft gezien de grote tekorten in het SD en recentelijk zeer kritisch (= harde besparingsdoelstelling) zijn op hun uitgaven daarin.

Stap 1: Check: is er een grondslag om informatie te delen?

Er is geen wettelijke grondslag om te delen. Uiteindelijk worden de persoonsgegevens gedeeld op basis van toestemming.

Stap 2: Check: wat is je doel met het delen van informatie?

Het doel is om de juiste zorg te kunnen leveren (beschikking van de gemeente). De gemeente en de zorginstelling/voogd verschillen echter in hun mening wat de juiste zorg is.

Stap 3: Check proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy / delen van informatie in verhouding tot het doel?

Als het alleen maar gaat om het financiële doel van de gemeente is het doorbreken van de privacy geen doel. Van tevoren weet je dit echter niet en je wordt eigenlijk *gedwongen* om mee te werken zonder dat je weet of het verstrekken van de extra gegevens je gaat helpen.

¹⁴ LVG: Licht Verstandelijk Gehandicapt; hier zijn verschillende tarieven.

Stap 4: Check subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen? Bijvoorbeeld anoniem (zodat geen persoonsgegevens worden gedeeld)?

In dit geval kan het doel niet op een andere manier worden bereikt.

De uitwisseling van dossiergegevens tussen gemeente en Jeugdzorg is exemplarisch voor de knelpunten die jeugdzorginstellingen tegen kunnen komen. Hoewel deze casus niet direct verband houdt met uitwisseling persoonsgegevens Jeugdzorg-mbo betreft het hier wel een situatie waar de school vreest niet meer de zorg te kunnen bieden (waaronder begeleiding naar/in onderwijs in brede zin) die nodig is. Het gevolg daarvan kan zijn dat kinderen/jongeren naast een verminderd welbevinden/welzijn ook uitvallen op school. Het leidt in dit geval niet tot een oplossing die voor alle betrokkenen wenselijk is. Het belang van het afgaan op het oordeel van een deskundige die gewoon zegt wat er nodig is, wordt in deze specifieke casus ook nog eens onderstreept.

Deel C: Casussen Leerplicht en RMC

Casus 7

Een leerplichtambtenaar neemt contact op met de ouders van een 17-jarige student waarover deze via DUO een verzuimmelding heeft ontvangen. De ouders van de student reageren verbaasd en boos als de leerplichtambtenaar contact met hen opneemt vanwege het verzuim van hun dochter. Zij hebben van de school nooit het signaal gekregen dat hun dochter verzuimde. Had de opleiding de ouders over het verzuim van hun dochter in moeten lichten?

Stap 1: Grondslag: is er een grondslag om informatie te delen?

Instellingen zijn op grond van de WEB (artikel 8.1.3) verplicht om een verzuimprotocol op te stellen. In het verzuimprotocol beschrijft de instelling hoe met verzuim van leerlingen/studenten om wordt gegaan en de stappen die de instelling onderneemt om verzuim tegen te gaan. Daarin moet onder meer worden vastgelegd hoe en wanneer in het geval van verzuim contact wordt opgenomen met de leerling/student en diens ouders.

Stap 2: Doel: wat is het doel met het delen van informatie?

Het vroegtijdig delen van de informatie over het verzuimgedrag is het voorkomen van meer verzuim en het opsporen van eventuele problemen die ten grondslag liggen aan het verzuim en daarvoor een oplossing te bieden.

Stap 3: Proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy in verhouding tot het doel?

Gezien de leeftijd van de student ligt het voor de hand om (als school) eerst het gesprek met de leerling/student aan te gaan over het verzuim en met de student afspraken te maken over de aanwezigheid. Wanneer de student zich niet aan de afspraken houdt, moeten ook de ouders van de student in het gesprek over diens verzuim betrokken worden. Ook hierover wordt eerst het gesprek met de student aangegaan.

Er wordt geen contact gezocht met de ouders zonder medeweten van de student.

De student hoeft er echter geen toestemming voor te geven tenzij dat op die manier in het verzuimprotocol van de school is opgenomen. De school stelt de ouders op de hoogte van het verzuimgedrag maar deelt geen andere informatie die het van de student heeft gekregen als die student dat niet wil. Voordat een verzuimmelding wordt gedaan richting de leerplichtambtenaar, moet de school in het geval van minderjarige studenten de ouders over het verzuim hebben ingelicht.

Stap 4: Subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen.

In principe gaat de school in eerste instantie alleen met de student in gesprek. De ouders hoeven pas geïnformeerd te worden als de afspraken met de student niet leiden tot minder schoolverzuim.

Casus 8

Moet je als leerplichtambtenaar toestemming vragen aan de jongere om inhoudelijke informatie over die jongere te kunnen delen met een zorginstantie wanneer uit de Verwijsindex blijkt dat die jongere daar bekend is? Of kan er ook een andere grondslag zijn op grond waarvan informatie gedeeld mag worden?

Stap 1: Grondslag: is er een grondslag om informatie te delen?

Grondslag: voor leerplichtambtenaar/RMC vormt een verzuimmelding *ongeoorloofd schoolverzuim* (die de school meldt via DUO) de basis voor gegevensuitwisseling. Je voert je taak uit op basis van een wettelijke grondslag (Leerplichtwet 1969, Wet op het Voortgezet Onderwijs, Wet op de Expertise Centra en de Wet Educatie en Beroepsonderwijs). Op basis van de verzuimmelding kan de leerplichtambtenaar/RMC via de contactgegevens uit de Verwijsindex contact over een jongere opnemen met de organisatie die dat signaal heeft afgegeven¹⁵. De leerplichtambtenaar/RMC hoeft daarover geen toestemming te vragen aan de jongere of diens ouders. Jongeren vanaf 16 jaar en anders hun ouders worden door de professional op de hoogte gebracht dat een signaal is afgegeven in de Verwijsindex.

Stap 2: Doel: wat is het doel met het delen van informatie?

Het doel van het delen van de informatie is te kunnen bepalen wat van de jongere verwacht kan worden met betrekking tot diens aanwezigheid op school om zo een reëel traject voor het terugdringen van het verzuim op te zetten.

Stap 3: Proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy in verhouding tot het doel?

Er zijn beperkingen aan het soort informatie dat gedeeld mag worden. De Verwijsindex zelf bevat geen informatie over de zorgen, maar alleen identificerende gegevens van de melder en de student. De professional waarmee de leerplichtambtenaar contact opneemt mag wel zeggen of de jongere waarover contact wordt gezocht in behandeling is maar niet waarvoor de betreffende jongere in behandeling is. De professional geeft alleen informatie die relevant is met betrekking tot het verzuim. Bijvoorbeeld dat de jongere vanwege de behandeling op bepaalde tijdstippen niet op school aanwezig kan zijn. Voor het delen van meer inhoudelijke informatie vanuit de professional is wel toestemming nodig van de jongere en/of de ouders.

¹⁵ De Verwijsindex is een systeem dat enkel organisaties aan elkaar koppelt zodat zij vervolgens contact met elkaar op kunnen nemen.

Stap 4: Subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen.

De leerplichtambtenaar of RMC kan het ook aan de jongere zelf vragen. Daarnaast kan echter onder bovengenoemde voorwaarden altijd de check worden gedaan bij de professional uit de Verwijsindex.

Casus 9

Sinds de AVG van kracht is, is een van de ROC's in een regio gestopt met het zorgoverleg. Volgens de betreffende ROC mogen veel studenten niet meer besproken worden omdat zij in een andere RMC-regio wonen. Voordat de AVG van kracht werd, vond het zorgoverleg eens in de zes weken plaats. Dan zaten schoolmaatschappelijk werk, de zorgcoördinator, leerplichtambtenaar en RMC met elkaar aan tafel en werden studenten besproken waarover zorgen bestonden of werden studenten in het kader van nazorg besproken. De leerplichtambtenaar en RMC vinden het erg jammer dat het zorgoverleg niet meer bestaat. Er zijn geen vaste contactmomenten meer over verschillende studenten waardoor de voortgang gezamenlijk minder goed in de gaten wordt gehouden. Er is nu pas contact nadat een verzuimmelding is gedaan. Ondanks de korte lijntjes die er zijn, duurt het nu langer waardoor je soms later dan wenselijk in actie komt. Het was veel effectiever om elkaar eens in de zes weken te spreken. We hadden de studenten beter op het netvlies en konden meer preventief werken. Dat vindt het ROC zelf ook.

Stap 1: Grondslag: is er een grondslag om het zorgoverleg te kunnen blijven houden?

Als het om een specifieke student gaat die niet anoniem wordt besproken met de leerplichtambtenaar/RMC mag dat alleen wanneer er een verzuimmelding ongeoorloofd schoolverzuim is gedaan (grondslag: wettelijke plicht) en mag de student alleen besproken worden met de leerplichtambtenaar/RMC van de gemeente waar de student woont of met de de leerplichtambtenaar/RMC van een andere daartoe gemachtigde gemeente.

Als in het zorgoverleg ook studenten worden besproken met de leerplichtambtenaar/RMC waarvoor nog geen verzuimmelding is gedaan mag dat alleen wanneer de student voor hen anoniem blijft. De leerplichtambtenaar/RMC kan in zo'n geval een adviserende rol op zich nemen.

Stap 2: Doel: wat is het doel met het delen van informatie?

Het doel van het delen van informatie is het verzuim van een student terug te dringen of te voorkomen.

Stap 3: Proportionaliteit: staat het doorbreken van privacy in verhouding tot het doel?

Wanneer studenten anoniem worden besproken, is er geen sprake van het schenden privacy. Als een student wordt besproken waarvoor een verzuimmelding is gedaan, mag niet alles over deze student besproken worden, maar alleen informatie worden gedeeld die in het kader van het verzuimgedrag en het beperken daarvan relevant is.

Stap 4: Subsidiariteit: kan het doel op een andere manier worden bereikt dan informatie delen.

De student kan eventueel zelf bevroegd worden. Zie eerder de uitgangspunten van NJI: praat mét in plaats van over.

Bijlage 2

Conclusies en aanbevelingen uit eindrapportage pilot toekomstgericht werken Overgang naar volwassenheid; A Big Deal! NJI / Movisie - november 2019.

Persoonlijk ontwikkelplan voor elke kwetsbare jongere (al vóór 18)

Een van de doelstellingen in het actieprogramma *Zorg voor de Jeugd* is om kwetsbare jongeren beter op weg te helpen zelfstandig te worden. Om dit te bereiken zijn er concrete doelstellingen benoemd.

'Iedere jongere die vanaf 2020 zorg krijgt, een instelling verlaat of in een pleeggezin woont, wordt merkbaar beter voorbereid op de overgang naar volwassenheid, met afspraken op maat (vastgelegd in een integraal *toekomstplan*). Op deze manier willen we minder zelfredzame jongeren begeleiden in hun weg naar huisvesting, onderwijs, werk of andere zinvolle dagbesteding en het behoud daarvan'. (uit actieprogramma zorg voor de jeugd; VWS & J&V 2018).

Het is deze opgave waar jeugdzorg- en jeugdhulporganisaties zich aan hebben geëngagementeerd. Echter de opbouw van een *toekomstplan* begint al veel eerder. Maar al te vaak wordt het gesprek daarover te laat ingezet en is er voor de jongere kostbare tijd verloren gegaan aan verkeerde keuzes, een mislukte schoolcarrière en een gebrek aan zelfvertrouwen en vertrouwen in de omgeving.

Dus is het aan ouders/verzorgers, jeugdzorg en onderwijs om het plan te faciliteren, dat in een normale gezinssituatie (op)groeierwijs vanzelf ontstaat. Het is een *roadmap* naar verantwoordelijkheid en zelfstandigheid en daar hoort bij dat er tussen de professionals en de jongeren een natuurlijke en bewuste uitwisseling plaats vindt van gegevens die nodig zijn om de klippen op de 'road' makkelijker te kunnen omzeilen¹⁶.

Omvangrijk veranderproces

Het toekomstgericht werken met jongeren op weg naar volwassenheid is een grote verandering binnen het jeugd- en het sociaal domein. Beleidsmakers, managers en professionals zijn - samen met jongeren en ervaringsdeskundigen - op zoek naar wat werkt: inhoudelijk, randvoorwaardelijk en procesmatig. Het is lastig om de doelgroep af te bakenen: men wil immers goede ondersteuning voor alle jongeren, en terecht. Kennis over de doelgroep is nog geen gemeengoed en wordt doorontwikkeld als we speak. En we hebben het over een cultuurverandering die valt of staat met het leren en adopteren van nieuwe kennis. We zien in Nederland en in het buitenland dat een vergelijkbare ontwikkeling vele jaren in beslag neemt. Positief is dat de doelstellingen geborgd zijn in het actieprogramma *Zorg voor de Jeugd*. De implementatie van de doelstellingen zal zich verder uitstrekken dan de regeerperiode van het zittende kabinet.

¹⁶ Ook lezenswaardig in dit verband:

<https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Samen-werken-aan-optimale-ondersteuning-mbo-studenten>

<https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Samen-staan-we-sterker-Voorbeelden-in-de-samenwerking-mbo-jeugdhulp.pdf>

Aanbeveling 1:

Aan beleidsmakers bij de rijksoverheid, gemeenten en Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's), aan onderwijs- en zorginstellingen, aan landelijke branches en beroepsverenigingen: Investeer in een duidelijke beleidsvisie op toekomstgerichte ondersteuning van jongeren in de overgang naar volwassenheid. Zet in op een doorlopende lijn in de opbouw van toekomstgericht werken door op meerdere niveaus binnen bestuur en uitvoering ontwikkelingen te faciliteren en te versterken met kennis en ruimte voor leren. Wees realistisch over de tijd die nodig is om toekomstgericht werken een norm te maken. Accepteer dat dit veranderproces niet binnen vier jaar afgerond zal zijn.

In het effectief ondersteunen van jongvolwassenen is een integrale werkwijze op alle levensdomeinen essentieel. Dat vraagt om het aanpassen van kaders en regels, en op andere wijze opdracht geven en aansturen. Maar het gaat ook om een cultuurverandering binnen organisaties en de samenwerking binnen het jeugd domein. Alles bij elkaar is het een tijdrovend, complex proces.

Op dit moment zijn de begeleiders van jongeren en jongvolwassenen te veel tijd kwijt met het organiseren van het aanbod voor hun individuele cliënt. Ze leveren soms een ware strijd om de touwtjes tussen organisaties aan elkaar te knopen en potjes te verdelen. Veel van hun aandacht gaat op deze manier niet naar de jongeren, maar naar verschillende organisaties die gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen maar hier in de uitvoering nog niet helemaal in slagen.

Professionals zetten zich in op een veelheid aan overgangen tussen de verschillende wettelijke kaders op het gebied van ondersteuning (Jeugdwet, Wmo), zorg (Zvw, WLZ), arbeid (Participatiewet), en onderwijs (Leerplichtwet, passend onderwijs, WEB, WEC, WVO, studiefinanciering). Coördinatie tussen deze wetten is niet vanzelfsprekend en vraagt op dit moment veel organisatiekracht.

Een eigen plan voor de toekomst van jongvolwassenen kan pas gerealiseerd worden als er ook een ondersteuningsaanbod klaarstaat van op elkaar afgestemde en door-dachte interventies met aandacht voor de jongere, de relatie, en de context.

Doorlopende ondersteuning bieden is cruciaal: de mogelijkheid van één begeleider of vast persoon in het netwerk als steunpilaar vóór en na het achttiende levensjaar, met zo min mogelijk overdrachtsmomenten tussen ondersteuningstrajecten. *Doorlopend* hoeft niet *permanent* te zijn. De ondersteuning is dan op maat, aansluitend op de behoefte van de jongere/jongvolwassene, en houdt op als er op meerdere levensdomeinen voldoende basis is gelegd om als volwassene een evenwichtig bestaan op te bouwen. Van belang is dat er in de regio, met alle betrokken partijen, afspraken worden gemaakt over wie die begeleiding op zich neemt en hoe daar continuïteit in te realiseren is.

Landelijke, regionale en lokale financiers en beleidsmakers zijn verantwoordelijk voor het creëren van de randvoorwaarden in wet- en regelgeving, financiering en beleidskaders om toekomstgericht werken mogelijk en uitvoerbaar te maken voor professionals.

Ze kunnen hierbij bouwen op de goede lokale en regionale ontwikkelingen. De ministeries van OCW, VWS, SZW zouden onder andere in de uitwerking van de maatregelen van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) Jongeren met (risico op) een afstand tot de arbeidsmarkt (Ministerie van Financiën, 2019a) (life coach) en het IBO-rapport Mensen met een licht verstandelijke beperking (Ministerie van Financiën, 2019b) hier de juiste randvoorwaarden voor kunnen creëren. Gemeenten, Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's), onderwijs-, zorginstellingen en werkgevers op de arbeidsmarkt, landelijke branches en beroepsverenigingen zoals VNG, Jeugdzorg Nederland en Ingrado kunnen dit proces van *professionalisering en gezamenlijk leren* ondersteunen. Hun taak is ook de knelpunten te agenderen zodat de oplossingen en randvoorwaarden worden gecreëerd.

Kennis in ontwikkeling

'Dit is een belangrijk thema, maar wel naast nog tien andere even belangrijke thema's', aldus een beleidsmaker uit Noord-Veluwe. In de veelheid van doelen waaraan wordt gewerkt in het sociaal domein, is het lastig om alles gedegen aan te pakken. Men zoekt soms naar snelle oplossingen op één A4'tje. Dat werkt niet. Ten eerste is de kennis over de doelgroep 16-27 in ontwikkeling. Ten tweede laten kennis over *ontluikende volwassenheid* en het belang van een relationeel perspectief zich niet een-twee-drie in de praktijk vertalen. Er is meer/iets anders nodig dan het (instrumenteel) maken van een goed plan. Er moet ruimte zijn om stil te staan - bij de jongere, bij zijn of haar vraag, maar ook bij zichzelf in de rol van ondersteuner. Om deze kennis breed bekend te maken en bij verschillende professionals op dezelfde manier te laten landen, is er een bewuste inspanning nodig, met veel herhaling. We zien in de praktijk dat de stap tussen kennis beschikbaar stellen en deze werkelijk in praktijk brengen groot en bewerkelijk is.

Aanbeveling 2:

Investeer in de doorontwikkeling van kennis over de doelgroep en de werkzame elementen in verbinding met de praktijk. Gebruik daarbij ook kennis uit het buitenland. Zorg dat deze goed vertaald is naar de Nederlandse context en beschikbaar is voor professionals en beleidsmakers. Investeer in deskundige begeleiding bij het toepassen van de kennis in de praktijk.

Landelijke, regionale en lokale financiers en beleidsmakers hebben de taak zich bij het ontwikkelen van beleid en het stellen van prioriteiten te laten voeden door recente kennis. Ook kunnen zij ervoor zorgen dat deze kennis doelgericht wordt geïmplementeerd in de praktijk. Gemeenten, Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's), onderwijs-, zorginstellingen en werkgevers op de arbeidsmarkt, landelijke branches en beroepsverenigingen zoals VNG, Jeugdzorg Nederland en Ingrado kunnen dit proces ondersteunen.

Kennis- en opleidingsinstituten hebben een rol in de begeleiding bij het vertalen en toepassen van deze kennis in de praktijk.

Investeren in professional

Jongeren hebben het steeds over de relatie en de klik met de professional, of ze het nu over hun goede ervaringen met hulpverlening hebben, of over slechte. Het hangt af van die ene professional die zich liet raken, de jongere zag, serieus nam en beschikbaar was wanneer nodig.

'Eén ding heeft haar voogd goed gedaan: het regelen van nazorg. De man van wie ze de nazorg kreeg, heeft een groot verschil voor haar kunnen maken. Hij hielp haar *met alles* en had *begrip van de wereld* waar ze vandaan kwam. Ze had veel vertrouwen in hem en kon hem zelfs na drie jaar nog bellen toen haar relatie uitging en ze even niemand anders had. Hij nam gewoon op!'

Uit een interview met een jongvolwassene

Jongeren geven aan snel door te hebben wat voor professional ze tegenover zich hebben. Op basis hiervan geven ze vertrouwen of doen ze wat van hen verwacht wordt om er zo snel mogelijk vanaf te zijn. Pilotdeelnemers, zowel jongeren als professionals, hebben het regelmatig over de houding van professionals, waar *90 procent van afhangt*. Professionals hebben het over meerdere spanningsvelden waarin ze opereren: tussen het belang van de jongere en het belang van de organisatie; het belang van samenwerking en het belang van het voortbestaan van de organisatie; het nodige willen doen wanneer de jongere eraan toe is en de druk om binnen een bepaald tijdsplan de jongere te *moeten afleveren*; maatwerk willen leveren en beperkingen van wat kan/lukt; tijd willen besteden aan de jongere en het moeten rapporteren. En daar komt nog bij het buiten de comfortzone treden, minder sturen en toch verantwoordelijkheid voelen. Professionals staan onder grote druk, en het is dus cruciaal om hen goed te ondersteunen en faciliteren.

Aan de ene kant geven professionals aan onder grote druk te staan en niet het nodige te kunnen doen. Aan de andere kant horen we geluiden dat professionals niet altijd in staat zijn het perspectief van de jongere echt centraal te stellen. Er ontbreekt ook nog een duidelijke kwaliteitsmaatstaf voor jongeren, opvoeders en professionals om op te bouwen (bijvoorbeeld: het nemen van discretionaire ruimte, het leveren van maatwerk en eigen regie houden). Voor managers en beleidsmakers is een dergelijk kwaliteitskader nodig om te kunnen sturen. Ook in opleidingen zou er meer aandacht moeten komen voor adequate voorbereiding van professionals op de hedendaagse uitdagingen. Studenten geven aan te weinig stil te staan bij de morele dilemma's en onzekerheden van het vak. En als ze het wel goed leren, dan krijgen ze als jonge medewerkers niet zelden te weinig ruimte binnen de ingesloten cultuur van de organisaties.

Aanbeveling 3:

Investeer in de ontwikkeling van een kwaliteitshandvat als referentiekader voor jongeren, professionals en beleidsmakers. Een richtlijn zou in deze behoefte voorzien. Die richtlijn zou bovendien helpen het vraagstuk stevig op de professionele en politieke agenda te zetten. Mits goed afgestemd op de werkelijke vragen en uitdagingen. De vorm is hierin volgend. Sterker nog, één vorm zal niet volstaan voor de verschillende behoeftes. Betrek bij de ontwikkeling van de richtlijn professionals uit verschillende domeinen.

De ministeries van VWS, OCW, SZW en J&V zouden in de randvoorwaardelijke sfeer deze ontwikkeling kunnen ondersteunen. Branches en beroepsverenigingen kunnen met elkaar tot overeenstemming komen over hoe deze kwaliteitsontwikkeling nader vormgegeven kan worden. Kennisinstituten en opleidingsinstituten kunnen de ontwikkeling van een richtlijn faciliteren en van inhoudelijke input voorzien. Het aanbieden van deze kennis in de opleidingen door de hogescholen zal de professionaliseringsbeweging versterken.

Mensen leren liever van elkaar

De meest vruchtbare leermomenten binnen de pilot vonden plaats tijdens de gezamenlijke bijeenkomsten waarin mensen uit verschillende regio's met elkaar in gesprekken gingen over hun aanpak, successen, inzichten en uitdagingen. Uit nog te verschijnen onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut blijkt ook dat professionals het liefst leren van andere mensen. Een werksessie toegespitst op de eigen praktijkvraag brengt hun veel meer dan een handreiking op een website of een stappenplan. Het motto van het Nederlands Jeugdinstituut is *Samen lerend doen wat werkt*. Binnen deze pilot hebben we opnieuw gezien dat deze benadering werkt als het gaat om het creëren van energie en te komen tot oplossingen voor de taaie vraagstukken. Van belang is daarom dat er voldoende experimenteer- en leerruimte blijft waarin nieuwe dingen kunnen worden ontwikkeld, beproefd en aangepast.

Aanbeveling 4:

Experimenteer verder met het creëren van concrete praktijkoplossingen. Dat kan in de vorm van (langeretermijn)trajecten in de regio's, al dan niet voor een afgebakende doelgroep (bijvoorbeeld jongeren in de zorg in een aantal regio's). Landelijke, regionale en lokale financiers en beleidsmakers hebben een taak in het creëren van leer- en ontwikkelruimte waar praktijkkennis verder ontwikkeld en geïmplementeerd wordt. Kennisinstituten, landelijke branches en beroepsverenigingen hebben een taak deze kennis te helpen ontwikkelen, te verrijken en breed te delen. Ze kunnen de lerende beweging ook breder ondersteunen door inspiratie-, intervisie- en leersessies te faciliteren. De VNG heeft een rol in het versterken van deze beweging in en tussen de gemeenten.

Bijlage 3

Juridische achtergrond en afwegingen

1 Grondslagen

De AVG/GDPR kent zes grondslagen. Alleen op basis van een van deze grondslagen mag je persoonsgegevens verwerken. Kun je niet een van deze grondslagen gebruiken, dan mag je de persoonsgegevens niet verwerken. Toestemming staat weliswaar bovenaan, maar is eigenlijk meer een rest-grondslag, voor het geval je niet een van de andere grondslagen kunt gebruiken.

a Toestemming

De eerste grondslag die de AVG in artikel 6 noemt is de toestemming. Toestemming kan gegeven worden door een vrije, specifieke, geïnformeerde en ondubbelzinnige wilsuiting. De toestemming moet uitdrukkelijk zijn. Stilzwijgende toestemming is niet voldoende. De vereisten voor toestemming zijn strenger geworden dan ze onder onze huidige privacywet, de Wet bescherming persoonsgegevens, waren. Bovendien mag toestemming ook weer worden ingetrokken en moet dat net zo gemakkelijk zijn als het geven van de toestemming. Als dat gebeurt ben je dus je grondslag kwijt en mogen de persoonsgegevens niet meer verwerkt worden. Deze grondslag is vooral een vangnet, een soort restbepaling, voor het geval je van geen van de andere grondslagen gebruik kunt maken.

Er is ook een aantal voorwaarden voor rechtmatige toestemming¹⁷. Een van deze voorwaarden is dat rechtmatige toestemming vrijelijk dient te kunnen worden gegeven. Gezien het feit dat er sprake is van een gezagsverhouding tussen een (mbo-)school en een student zal het in veel gevallen lastig zijn om een beroep te doen op deze grondslag.

b Uitvoering van de overeenkomst

De tweede grondslag maakt verwerking van persoonsgegevens mogelijk wanneer dat nodig is voor de uitvoering van de overeenkomst. Het gaat dan uiteraard om een overeenkomst waarbij de betrokkene (de persoon waarvan de persoonsgegevens zijn) partij is. Belangrijk is dat de overeenkomst niet uitgevoerd kan worden zonder die persoonsgegevens. Is het verwerken van de persoonsgegevens alleen maar handig, maar niet noodzakelijk, dan kan deze grondslag niet gebruikt worden.

c Wettelijke verplichting

Soms bestaat er een wettelijke verplichting op basis waarvan je persoonsgegevens wel moet verwerken. Die verplichtingen staan dan in een andere wet, zoals de Leerplichtwet, WEB).

¹⁷ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/algemene-informatie-avg/mag-u-persoonsgegevens-verwerken#wanneer-mag-u-zich-baseren-op-de-grondslag-toestemming-6331>

d Vitale belangen

Om de vitale belangen van een natuurlijk persoon te kunnen beschermen, mogen de persoonsgegevens verwerkt worden. Maar alleen als de verwerking noodzakelijk is om die vitale belangen te kunnen beschermen. Er is niet zo snel sprake van een vitaal belang. Vitaal wil zeggen dat het gaat om het leven van de persoon. Niet zozeer de algemene medische gegevens, maar wel in het geval van een ongeval, bijvoorbeeld, waarbij persoonsgegevens verwerkt worden om iemand op dat moment te kunnen behandelen. Van deze grondslag kan, maar mag ook bijna nooit gebruik gemaakt worden. Deze grondslag mag alleen worden gebruikt als een andere grondslag niet mogelijk is en er toch een noodzaak bestaat om de gegevens te verwerken om het vitale belang te beschermen.

e Algemeen belang

Als er een taak van algemeen belang vervuld moet worden waarvoor de verwerking van persoonsgegevens noodzakelijk is, dan mogen de persoonsgegevens verwerkt worden. Dit geldt ook voor taken in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag die aan de verwerkersverantwoordelijke zijn opgedragen. Hieronder vallen onder meer de gebruikelijke verwerkingen van, voor of namens de overheid. Voor deze grondslag zal meestal ook een andere wettelijke grondslag moeten bestaan. Bijvoorbeeld omdat in een wet een bepaalde taak of verplichting is opgenomen.

f Gerechtvaardigd belang¹⁸

Het gerechtvaardigd belang is eigenlijk vooral een belangenafweging. De verwerking moet noodzakelijk zijn voor de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of een derde, tenzij de privacybelangen van de betrokkene zwaarder wegen. Hierbij moet bijvoorbeeld rekening gehouden worden met de vraag in hoeverre de betrokkene had mogen verwachten dat de verwerking plaats zou vinden en met welk doel.

In een goede afweging dient de volgende driestapstoets te worden doorlopen:

- 1** Kwalificeren de belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of een derde als gerechtvaardigd? Dat houdt in dat die belangen in (algemene) wetgeving of elders in het recht zijn benoemd als rechtsbelang. Hier dient naar verwezen te worden.
- 2** Is de verwerking van persoonsgegevens noodzakelijk om dat belang te behartigen?
- 3** Weegt het belang van de verwerkingsverantwoordelijke of derde op tegen de belangen van de betrokkenen?

g Doelbinding

Naast een geldige grondslag, is er ook nog een gerechtvaardigd doel nodig (artikel 6 lid 4 AVG). Gegevens mogen op basis van een grondslag verwerkt worden, maar dat mag alleen voor een bepaald doel. Die doelen staan niet in de AVG genoemd, maar moeten dus wel gerechtvaardigd zijn. De verwerking van de persoonsgegevens mag alleen plaatsvinden voor dat doel.

¹⁸ https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/normuitleg_gerechtvaardigd_belang.pdf

Opmerkingen bij de grondslagen

- De verwerkingsgrondslag *toestemming* moet je zoveel mogelijk vermijden omdat toestemming namelijk ook weer ingetrokken kan worden.
- Zowel bij de grondslag *toestemming* als bij de grondslag *gerechtvaardigd belang* is het aan te raden om vooraf goed in kaart te brengen of er reeds wetgeving bestaat die gegevensdeling tussen instellingen wellicht al mogelijk maakt.
- Daarnaast kun je meestal gebruik maken van de grondslag *overeenkomst*. Bij dit soort verwerkingen is men vaak geneigd te veel verschillende gegevens uit te wisselen en dient dataminimalisatie een serieus aandachtspunt te zijn. Om dataminimalisatie goed te regelen zou je dit tussen partijen kunnen vastleggen via een gegevensuitwisselingsovereenkomst (convenant) waarin je over die gegevensuitwisseling afspraken maakt over doel, grondslag en categorieën uit te wisselen persoonsgegevens. Een voorbeeld hiervan is te vinden in bijlage 4.

2 Uitzondering: bijzondere en strafrechtelijke gegevens

Let op: deze regels gelden alleen voor *gewone* persoonsgegevens. Wil je bijzondere persoonsgegevens verwerken? Zoals gegevens over iemands gezondheid? Of strafrechtelijke gegevens? Dat is verboden¹⁹. Tenzij in de wet is bepaald dat een organisatie deze gegevens mag verwerken. Een grondslag hebben is dan niet genoeg. Bijzondere persoonsgegevens zijn ook persoonsgegevens. Het verschil is dat bijzondere persoonsgegevens niet verwerkt mogen worden, tenzij er een beroep kan worden gedaan op de uitzonderingen zoals in artikel 9, tweede lid, AVG of een op dat artikel gebaseerde uitzonderingsbepaling in de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming (UAVG).

De lijst met bijzondere persoonsgegevens is een vaste lijst:

- etniciteit
- politieke opvattingen
- religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging
- lidmaatschap van een vakbond
- gezondheidsgegevens en medische gegevens
- seksueel gedrag en seksuele voorkeur of gerichtheid
- genetische gegevens
- biometrische gegevens wanneer ze gericht zijn op identificatie

¹⁹ Je mag wel informatie verstrekken over het proces: als je als lpa bijv. een proces verbaal schoolverzuim hebt opgemaakt, mag je wel melden dat het proces verbaal naar het OM is gestuurd en dat er een zitting en een uitslag is geweest en er bijvoorbeeld jeugdreclasserder bij de student betrokken is. Zo zeg je niets over de inhoud.

De verwerking van gegevens over gezondheid mag plaatsvinden door²⁰:

- Scholen, voor zover de verwerking met het oog op de speciale begeleiding van studenten of het treffen van bijzondere voorzieningen in verband met hun gezondheidstoestand noodzakelijk is.
- Reclasseringsinstellingen, bijzondere reclasseringsambtenaren, de Raad voor de kindbescherming, gecertificeerde instellingen in de zin van de Jeugdwet en specifiek aangewezen rechtspersonen in het kader van de uitvoering van de Vreemdelingenwet 2000, wanneer dit noodzakelijk is voor de uitvoering van de aan hen opgedragen wettelijke taken.
- Hulpverleners en instellingen of voorzieningen voor gezondheidszorg of maatschappelijke dienstverlening, wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de goede behandeling of verzorging van de betrokkene of het beheer van de betreffende instelling of beroepspraktijk.

NB: de leerplichtambtenaar draagt er zorg voor dat (preventieve) afstemming en deelname aan overleggen met relevante ketenpartners waaronder het onderwijsveld en zorginstanties (Zorgadviesteams (ZAT), Centrum voor jeugd en gezin (CJG)) plaatsvindt. Ketenpartners bespreken jongeren met complexe problematiek. Er wordt afgestemd welke acties vereist zijn en wie, welke taken op zich neemt. Ontwikkelingen rondom ondernomen acties worden teruggekoppeld. De leerplichtambtenaar zit dan als adviseur in een ZAT.

In de Leerplichtwet wordt geen samenwerkingsverband genoemd. Voor het delen van persoonsgegevens met het samenwerkingsverband is wel een grond te vinden. De ambtsinstructie van B en W moet namelijk een aanwijzing van instellingen bevatten waarmee de ambtenaren bij de uitvoering van hun taken dienen samen te werken. Het ligt voor de hand dat hier ook samenwerkingsverbanden worden opgenomen omdat op die manier op regionaal niveau goed gemonitord kan worden hoe het staat met de thuiszitters.

3 Algemeen denkkader met betrekking tot toestemming en gerechtvaardigd belang

In de overdracht van gegevens wordt op dit moment veel aandacht gegeven aan het kunnen verkrijgen van toestemmingsverklaringen. Het nadeel van een toestemmingsverklaring is dat het omslachtig is en dat het een passieve manier is om verder te kunnen gaan met een procedure. Verder kan het proces tot verkrijgen van de verklaring tijdrovend zijn.

Naar aanleiding van casus 3 mbo, (waarbij de IND ook een rol in het proces had) is uit jurisprudentie gehaald dat het recht van onderwijs een gewichtige overweging is om in NL te kunnen blijven. Het gevolg daarvan is dat onderwijs voldoende moet worden gefaciliteerd om een diploma te kunnen behalen. De school zal dan op zijn beurt binnen het redelijke moeten faciliteren om dit mogelijk te maken.

²⁰ Uavg art. 30 lid 2.

Voortbordurend op het moeten faciliteren kan een school dan ook informatie aan andere opleidingsinstituten verschaffen. Warme overdracht is de laatste tijd een begrip en men wil dit graag vasthouden en wordt ook constant gepropageerd.

De grond voor het delen van informatie is dan een gerechtvaardigd belang om de rechten van de studenten in het goed onderwijs te kunnen volgen en het bevorderen van een warme overdracht. Gegevens kunnen dan zonder uitdrukkelijke toestemming over en weer worden gestuurd tussen bijvoorbeeld vo en mbo. Dit moet dan wel transparant worden gecommuniceerd naar de betrokken studenten.

Wat de opleidingsinstanties kunnen doen, is dit duidelijk communiceren, en, conform de AVG, de studenten wijzen op hun rechten om deze gegevensuitwisseling te kunnen weigeren. Er zal dan minder administratieve rompslomp zijn; een bijkomend voordeel, maar natuurlijk niet de belangrijkste reden.

In het geval er wordt geweigerd kan de checklist worden nagegaan om er zeker van te zijn dat men op de goede weg zit.

Dus:

Stap 1: wat is de grondslag?

Stap 2: wat is het doel van het doel van de te delen informatie?

Continuïteit van de schoolloopbaan zoals beschreven in (invoegen wetsartikel).

Stap 3: proportionaliteit?

Warme overdracht in relatie tot het niet verschaffen van informatie. Dit is een vertraging bij het kunnen inventariseren van eventuele hulpvragen (met als gevolg dat de student de studie niet haalt).

Of zijn er andere gewichtige redenen om alsnog af te zien van gegevensoverdracht?

Stap 4: is er subsidiariteit?

Andere manier van overdracht of kan door middel van toestemming alsnog informatie worden overgedragen?

Nadere uitleg en mogelijke oplossingen voor de toekomst:

Het bijzondere van casus 1 is dat juist gemeenten nauwelijks een beroep kunnen doen op de grondslag toestemming, omdat de inwoner niet snel wordt gezien als een persoon die vrijwillig zijn toestemming kan geven, waardoor de rechtmatigheid van de toestemming in twijfel getrokken kan worden. Voor een mbo-school ligt dat iets genuanceerder, een student staat in een minder afhankelijke relatie dan bijvoorbeeld bij een verlener van een PGB.

Eigenlijk zit hier niet zozeer de Wet Educatie en Beroepsonderwijs in de weg, maar betreft het hier voornamelijk het ontbreken van goede wettelijke normen binnen het sociaal domein. Bij de totstandkoming van de decentralisatie van zorgtaken, is ervoor gekozen om processen niet te veel vast te leggen in wetgeving, maar eerst een staande werkwijze en praktijk te laten ontstaan en deze eventueel later verder te reguleren. Inmiddels ontstaan hierdoor steeds verdere problemen, waarbij organisaties niets meer durven. Of zij worden geconfronteerd met het nalaten van zorg richting student of zij overtreden de privacywetgeving, een groot dilemma.

Een start is om met ketenpartners onderling heldere afspraken te maken, bijvoorbeeld in de vorm van convenanten. Dit zou echter niet in eerste instantie een juridische kwestie moeten zijn, maar vooral om vast te leggen op welke manieren, met wie en met welke middelen gegevens over studenten/burgers/hulpbehoevenden worden gedeeld. Zie voor een voorbeeld **bijlage 4**. Het is hierbij vooral van belang dat naar de student/inwoner/pers/rechter uitgelegd kan worden waarom je iets doet en daar een zeer helder verhaal over hebt waar de belangen van de student naar voren komen (transparantie). Hiermee kunnen we al veel problemen of klachten voor zijn.

Tool Passend Onderwijs

Voor het po en vo is een tool passend onderwijs ontwikkeld (zie: <https://passendonderwijsprivacy.nl/#!/>). Deze is gebaseerd op de wetgeving po en vo. Wij raden aan om deze tool ook aan te passen voor het mbo.

Een stroming die ook door velen wordt verkondigd is: dat we als scholen verplicht zijn passend onderwijs met passende begeleiding te bieden en dat daarvoor de informatie van de aanleverende school noodzakelijk is. Toestemming is dan niet nodig mits we transparant zijn over wat wordt doorgegeven en wat we vastleggen. Studenten kunnen dan altijd verzoeken info te laten verwijderen. Dit is wellicht een beetje de omgekeerde AVG wereld maar wel beter werkbaar.

We moeten er echter op wijzen dat een school alleen een beroep kan doen op de wettelijke grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens die noodzakelijk is om uitvoering te geven aan de zorgplicht en om passend onderwijs te bieden. Dit is geen grondslag voor overdracht van alle informatie uit het leerlingdossier van een middelbare school. (NB: Toestemming zal hier waarschijnlijk ook geen rechtmatige grondslag zijn in verband met de gezagsverhouding (zie ook hierboven bij de grondslag *toestemming*)).

Bijlage 4

Voorbeeld overeenkomst / convenant regionale gegevensuitwisseling

Algemeen

Scholen werken geregeld samen met andere partijen in de regio waar ze gevestigd zijn. Het is aan te bevelen een (of meerdere) convenant(en) te sluiten met deze partijen over de samenwerking en hierin tevens enkele bepalingen op te nemen over de gegevensuitwisseling, zodat voldaan wordt aan de eisen van de AVG. Tevens kunnen bepalingen over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de samenwerking worden opgenomen. Bijvoorbeeld of de student en/of ouders aanwezig zijn bij een Multidisciplinair Overleg (MDO). Wie de voorzitter is, hoe en wie het overleg organiseert e.d.

De volgende partijen (verschillend per regio)

...
...
...

Convenantpartijen kunnen zijn:

- School, scholen, samenwerkingsverbanden
- GGD/jeugdgezondheidszorg
- Maatschappelijk werk
- Leerplichtambtenaar / RMC
- JeugdGGZ
- Aanbieder geïndiceerde jeugdhulp
- Verslavingszorg
- Wijkteams / CJG's / gemeenten
- Politie
- HALT
- Gecertificeerde instellingen

De samenwerking moet gericht zijn c.q. passen bij de wettelijke taken van de alle betrokken convenantpartijen. In het convenant wordt onder meer:

- Uitgelegd wat je doet en waarom je het doet (gezamenlijk doel beschrijven (jongeren in kwetsbare positie ...))
- Beschreven met welk doel je informatie uitwisselt
- Beschreven wie voor welke acties met betrekking tot persoonsgegevens verantwoordelijk is.

Partijen overwegen dat:

- Er sprake kan zijn van complexe problematiek bij jongeren welke alleen adequaat aangepakt kan worden in samenwerking tussen schoolinterne en schoolexterne begeleiders, waarbij aansluiting tussen de werkzaamheden van de sectoren onderwijs, zorg en hulpverlening en daar waar nodig voor de hulpverlening politie, noodzakelijk is om een jongere adequaat te helpen;
- De begeleiding gericht dient te zijn dat elke convenantspartij vanuit zijn eigen taak bijdraagt aan een beter resultaat voor de jeugdige / het gezin;
- De participanten ieder vanuit een eigen verantwoordelijkheid en deskundigheid, betrokken zijn bij de begeleiding van de jongeren;
- De begeleiding van de jongeren gebaat is bij een goede coördinatie;
- Jongeren en hun ouders gediend zijn met eenduidige procedures;
- Het maatschappelijk en economisch belang gediend is met een effectieve en efficiënte begeleiding van de jongeren;
- Een kwalitatieve verbetering van de schoolinterne en schoolexterne begeleiding van jongeren als het in de regio XXX wenselijk is;
- De jongere (zijn ouders indien jonger dan 16 jaar) een persoonlijk dossier heeft, daar eigenaar van is en dat altijd kan inzien;
- Professionals geen ander dossier hanteren dan dit persoonlijk dossier;
- De jongere weet welke partijen het persoonlijk dossier hanteren/bijhouden/ kunnen inzien;
- Er (nader te beschrijven) omstandigheden kunnen zijn waarin professionals wel toegang tot (delen van) het dossier hebben ondanks het feite dat de jongere (zijn ouders indien minderjarig) daar niet mee instemt.

Partijen komen overeen:

Artikel 1

In gezamenlijkheid een samenwerkingsovereenkomst aan te gaan, gericht op de instelling en instandhouding van:

- Een multidisciplinair overleg ten behoeve van de begeleiding van studenten van school/scholen/SWV XXX

Artikel 2

Met als algemeen doel:

Het, binnen de kaders van de overwegingen, goed en snel oplossen/aanpakken van gesignaleerde problemen en voorkomen van schooluitval van studenten van de participerende school/scholen door effectieve en efficiënte begeleiding te realiseren in samenwerking met organisaties voor hulp, zorg, en dienstverlening en politie daar waar nodig voor de hulpverlening.

Artikel 3:

Verwerking persoonsgegevens in een multidisciplinair zorgoverleg:

- 1 Onderdeel van het convenant is een privacyreglement zoals opgenomen in de bijlage van dit convenant.
- 2 In het privacyreglement zijn de afspraken vastgelegd over gegevensverwerking in het multidisciplinair zorgoverleg.
- 3 Iedere convenantpartij onderschrijft het privacyreglement.

Bijlage (bij convenant) Privacyreglement

Artikel 1 Begripsbepalingen

1.1 Beheerder

Degene die onder verantwoordelijkheid van de Verantwoordelijke de dagelijkse zorg heeft voor de gegevens die zijn opgenomen in het bestand en die de autorisaties die toegang geven tot het bestand toekent, zijnde de directie van de school.

1.2 Bestand

Elk gestructureerd geheel van persoonsgegevens, dat volgens bepaalde criteria toegankelijk is en betrekking heeft op verschillende personen. In de onderwijspraktijk wordt hierbij gesproken over een dossier. Deze term zal verder gebruikt worden.

1.3 Betrokkenen

Degene over wie persoonsgegevens in het dossier zijn opgenomen. Personen zoals bedoeld in artikel 3.

1.4 Bijzondere persoonsgegevens

Persoonsgegevens over iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele leven, en ook strafrechtelijke persoonsgegevens en persoonsgegevens over hinderlijk en onrechtmatig gedrag in verband met een opgelegd verbod en persoonsgegevens over het lidmaatschap van een vakvereniging.

1.5 Buitenkant informatie

Persoonsgegevens over een betrokkene houdende: of hij bekend is bij een instelling van een deelnemer, of er momenteel contacten zijn met de betrokkene, wanneer deze contacten zijn begonnen, of de contacten door de betrokkene tussentijds zijn afgebroken en wanneer de contacten zijn afgesloten.

1.6 Dossier

Het dossier over een student van de school. Dit dossier bestaat uit een studentdossier en een zorgdossier. Hierin worden primair de persoonsgegevens opgeslagen die worden uitgewisseld in het multidisciplinair zorgoverleg. Persoonsgegevens kunnen tevens worden opgeslagen in een dossier van een samenwerkingspartner.

1.7 Dossier samenwerkingspartner

Het dossier over een student van de school, dat een samenwerkingspartner bijhoudt over de student, in de hoedanigheid van Verantwoordelijke, waar gegevens afkomstig uit het multidisciplinair zorgoverleg in kunnen worden verwerkt. Betrokkene wordt door de verantwoordelijke organisatie geïnformeerd in geval van verwerking van persoonsgegevens afkomstig uit dit multidisciplinair zorgoverleg.

1.8 Leefomgeving student

Hiermee wordt bedoeld de ouder(s) met en zonder gezag en/of de voogd(en) van de student.

1.9 Studentdossier

Alle gegevens die verzameld en opgeslagen worden ten behoeve van de didactische en pedagogische taken van de school.

1.10 Multidisciplinair zorgoverleg

Multidisciplinair zorgoverleg is een overleg tussen de school en een of meer van de samenwerkingspartners over de student (en zo nodig de leefomgeving van de student) om het doel genoemd in artikel 4 te behalen.

1.11 Persoonsgegevens

Ieder gegeven dat direct of indirect te herleiden is tot een individuele persoon.

1.12 Registratiesysteem

De samenwerkingspartners leggen de onderling afgesproken acties en relevante persoonsgegevens voor het behalen van het doel in artikel 4 vast in een registratiesysteem. Tot dit systeem hebben alleen de convenantpartijen toegang. De toegang van een partij is beperkt tot de persoonsgegevens van de student(en) waarbij de partij betrokken is.

1.13 Toestemming betrokkene

Iedere vrije, specifieke en op voldoende door of namens de Verantwoordelijke verstrekte informatie berustende wilsverklaring waaruit blijkt dat betrokkene (en of zijn wettelijk vertegenwoordiger) er mee instemt dat persoonsgegevens over hem door de Verantwoordelijke worden verwerkt.

1.14 Verantwoordelijke

Het bestuur van de onderwijsinstelling waar het multidisciplinair zorgoverleg aan verbonden is dat wil zeggen, de rechtspersoon die zeggenschap heeft over het student dossier en die verantwoordelijk is voor de naleving van dit reglement. Dit laat onverlet het feit dat alle deelnemers van het overleg verantwoordelijke zijn in de zin van de AVG voor de gegevens die zij verwerken.

1.15 Verstrekken van gegevens uit het dossier

Het bekend maken of ter beschikking stellen van persoonsgegevens die in de persoonsregistratie zijn opgenomen of die door verwerking daarvan, al dan niet in verband met andere gegevens, zijn verkregen.

1.16 Verwerken van persoonsgegevens

Iedere handeling, of ieder geheel van handelingen met betrekking tot persoonsgegevens, waaronder in ieder geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, en ook het afschermen, uitwissen of vernietigen van gegevens.

1.17 Voorzitter

De functionaris die in opdracht van de Verantwoordelijke het multidisciplinair zorgoverleg leidt en organiseert en de voortgang van de uitvoering van de afspraken bewaakt.

1.18 Wettelijk vertegenwoordiger

De ouder of de voogd die het gezag over een jeugdige uitoefent.

1.19 Zorgdossier

Als zodanig aangemerkt deel van het studentdossier waarin gegevens worden verzameld en opgeslagen ten behoeve van bepaalde studenten voor speciale begeleiding. Het gaat hier om persoonsgegevens die privacygevoelige elementen bevatten en die vanwege de AVG extra zorgvuldigheid met betrekking tot de verwerking vereisen.

Artikel 2 Reikwijdte

2.1 Dit reglement maakt onderdeel uit van het convenant *titel convenant* en heeft betrekking op de verwerking van persoonsgegevens in het multidisciplinair zorgoverleg van de volgende school:

... (Naam school die als houder van de persoonsregistratie fungeert)

Artikel 3 Betrokkenen

3.1 Persoonsgegevens worden verwerkt van bij het multidisciplinair zorgoverleg aangemelde studenten, hun ouders/verzorgers en gezinsleden.

Artikel 4 Doel en doelgroep multidisciplinair zorgoverleg

4.1 Goed en snel oplossen van gesignaleerde problemen en voorkomen schooluitval van studenten van de participerende school/scholen door effectieve en efficiënte begeleiding te realiseren in samenwerking met organisaties voor hulp, zorg en dienstverlening en waar nodig politie vanuit hun hulpverlenende taak. De doelgroep bestaat uit studenten met problemen, inclusief de leefomgeving, die zijn ingeschreven bij de school die Verantwoordelijke is van het multidisciplinair zorgoverleg.

Artikel 5 Verantwoordelijke

5.1 De Verantwoordelijke is verantwoordelijk voor de naleving van dit reglement en voor alle wettelijke verplichtingen met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene, voor zover dat binnen zijn bevoegdheid valt en onverlet de eigen verantwoordelijkheden van de samenwerkingspartners zoals benoemd in artikel 6.

5.2 De Verantwoordelijke treft voorzieningen ter bevordering van de juistheid en volledigheid van de persoonsgegevens van de betrokkene die door het multidisciplinair zorgoverleg worden verwerkt.

5.3 De Verantwoordelijke ziet erop toe dat ten aanzien van de beveiliging van de persoonsgegevens van betrokkene afdoende maatregelen worden genomen. Deze maatregelen staan beschreven in het beveiligingsplan van de Verantwoordelijke.

5.4 De Verantwoordelijke ziet er tevens op toe dat uitsluitend de voor het doel van het multidisciplinair zorgoverleg noodzakelijke persoonsgegevens worden verwerkt en dat zij niet langer worden verwerkt of bewaard dan voor dit doel noodzakelijk is.

Artikel 6 Verantwoordelijkheden samenwerkingspartners

6.1 Ongeacht de verantwoordelijkheden van de Verantwoordelijke voor een zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens zoals beschreven in artikel 5, draagt ook iedere samenwerkingspartner die aan het multidisciplinair zorgoverleg deelneemt er zorg voor dat:

- De persoonsgegevens die hij op basis van dit reglement verwerkt juist en volledig en ter zake dienend zijn en dat deze gegevens rechtmatig zijn verkregen;
- Afdoende maatregelen worden genomen ter beveiliging van de persoonsgegevens die hij op basis van dit reglement verwerkt;
- De persoonsgegevens afkomstig van andere organisaties waar hij via het multidisciplinair zorgoverleg kennis van neemt of die hem worden verstrekt, niet worden gebruikt voor andere doeleinden dan beschreven in artikel 4 van dit reglement en dat deze gegevens uitsluitend worden door verstrekt als de wet of dit reglement doorverstrekking mogelijk maakt.

Artikel 7 Beveiliging persoonsgegevens en meldplicht datalekken

7.1 Voor zover de school en de samenwerkingspartners voor het realiseren van het doel van artikel 4 persoonsgegevens verwerken dragen zij er zorg voor dat deze persoonsgegevens worden beveiligd tegen verlies of enige vorm van onrechtmatige of onnodige verwerking.

7.2 Bij het treffen van beveiligingsmaatregelen wordt een afweging gemaakt tussen enerzijds de stand van de techniek en de kosten van de tenuitvoerlegging en anderzijds de risico's die de verwerking en de aard van te beschermen gegevens met zich meebrengen.

7.3 Partijen werken volgens de Richtsnoeren beveiliging persoonsgegevens van de Autoriteit Persoonsgegevens.

7.4 Partijen zijn ieder Verantwoordelijke in het kader van de AVG en verplicht een datalek te melden aan de Autoriteit Persoonsgegevens als het datalek/de inbreuk leidt tot ernstige nadelige gevolgen voor de bescherming van persoonsgegevens. Of als een aanzienlijke kans bestaat dat dit gebeurt. Partijen werken volgens de Beleidsregels Meldplicht Datalekken van de Autoriteit Persoonsgegevens. 7.5 Indien sprake is van een datalek met betrekking tot gegevens verkregen conform dit privacyreglement, informeert de betrokken organisatie de andere samenwerkingspartners hierover.

7.5 Indien sprake is van een datalek met betrekking tot gegevens verkregen conform dit privacyreglement, informeert de betrokken organisatie de andere samenwerkingspartners hierover.

Artikel 8 Grondslag verwerking persoonsgegevens

8.1 Als anoniem advies vragen onvoldoende bijdraagt aan het realiseren van het doel in 4 dan wordt de student besproken met ondubbelzinnige toestemming van de student en/of diens wettelijk vertegenwoordiger.

8.2 Als ondubbelzinnige toestemming niet kan worden verkregen, wordt bezien of gegevensuitwisseling noodzakelijk is voor de goede vervulling van de publiekrechtelijke taak van de school dan wel noodzakelijk is voor de behartiging van een gerechtvaardigd belang van de school of een samenwerkingspartner. Er wordt een afweging gemaakt tussen het gerechtvaardigd belang van de school of partij en het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de student, in het bijzonder het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

8.3 In geval van uitwisseling van gegevens op grond van 8.2 heeft de student en/of diens wettelijk vertegenwoordiger het recht van verzet.

8.4 Als een dringend gezondheidsbelang van de student daarom vraagt kan gegevensverwerking plaatsvinden voor zover noodzakelijk ter vrijwaring van een vitaal belang van de student. Er dient sprake te zijn van een levensbedreigende situatie.

8.5 Voor partijen, anders dan de school, geldt boven de AVG bijzondere wet en regelgeving waaronder de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst, de Jeugdwet, de Wet politiegegevens en de Wet Gemeentelijke basisadministratie.

8.6 Samenwerkingspartners met een beroepsgeheim hanteren als grondslag voor het verstrekken van persoonsgegevens, de leer van het conflict van plichten dan wel enig andere verwerkingsgrond gebaseerd op de voor die partij geldende wet en regelgeving. Is geen van deze gronden van toepassing en naar het oordeel van de geheimhouder informatieverstrekking op grond van goed hulpverlenerschap noodzakelijk, dan wordt alleen buitenkant informatie verstrekt.

8.7 Bijzondere persoonsgegevens die door de school of een andere samenwerkingspartner via het multidisciplinair zorgoverleg worden verkregen, worden alleen door die partijen verwerkt als dat noodzakelijk is voor het doel genoemd in artikel 4 én wettelijk is toegestaan of ingeval van ondubbelzinnige toestemming van de student en/of diens wettelijk vertegenwoordiger.

Artikel 9 Informeren betrokkene

9.1 Voordat persoonsgegevens van de betrokkene ten behoeve van het multidisciplinair zorgoverleg worden vastgelegd in het dossier, wordt hij, of als hij nog geen 16 jaar oud is, zijn wettelijk vertegenwoordiger, vooraf geïnformeerd over: de verwerking van zijn persoonsgegevens, het doel van deze verwerking, de identiteit van de Verantwoordelijke en de rechten die hij ten aanzien van deze verwerking kan uitoefenen.

9.2 De voorzitter kan beslissen dat een betrokkene niet vooraf over het multidisciplinair zorgoverleg wordt geïnformeerd zoals bedoeld in lid 1, als dit naar zijn oordeel noodzakelijk is in het belang van de bescherming van de betrokkene of van rechten of vrijheden van anderen.

9.3 Beslist de voorzitter op grond van lid 2 dat de betrokkene vooraf niet wordt geïnformeerd, dan maakt hij hiervan een aantekening in het dossier van betrokkene met vermelding van de reden van zijn besluit.

Artikel 10 Vormen gegevensverwerking

10.1 Waar mogelijk wordt gekozen voor het anoniem bespreken van een casus. Anoniem betekent dat de casus dusdanig wordt geformuleerd dat de student wie het betreft, buiten de adviesvrager, voor geen van de aanwezige partijen herleidbaar c.q. identificeerbaar is.

10.2 In beginsel vindt gegevensverwerking in een multidisciplinair zorgoverleg mondeling plaats, zo nodig ondersteund met schriftelijke persoonsgegevens. Een overzicht van persoonsgegevens die kunnen worden verwerkt is opgenomen in artikel 12.

10.3 In beginsel vindt gegevensuitwisseling tussen partijen plaats in aanwezigheid van de student en/of diens wettelijk vertegenwoordiger. Hierbij geldt het uitgangspunt *praten met* in plaats van *praten over*.

10.4 De gegevens die worden verstrekt door partijen zijn accuraat en toereikend. Er wordt niet meer informatie verstrekt dan noodzakelijk voor het doel in artikel 4.

10.5 De gegevens worden alleen gedeeld met de partij of partijen die deze gegevens nodig hebben voor de realisatie van het doel in artikel 4.

Artikel 11 Opslaan van persoonsgegevens in het dossier

11.1 In het dossier worden niet meer persoonsgegevens van betrokkene opgenomen dan noodzakelijk is voor het vaststellen en volgen van de realisatie van de doelstelling genoemd in artikel 4. Daarbij worden inhoudelijke gegevens over een strafrechtelijk of zorgtraject (indien gerechtigd) alleen vastgelegd als het niet mogelijk is om het doel genoemd in artikel 4.1 te realiseren zonder deze gegevens.

11.2 De persoonsgegevens kunnen verder geanonimiseerd gebruikt worden voor beschrijvende, evaluatieve en onderzoeksdoeleinden van de school, over de geconstateerde hulpvraag en gerealiseerde ondersteuning van studenten via het multidisciplinair zorgoverleg.

11.3 Persoonsgegevens die worden gedeeld in een multidisciplinair overleg worden primair in het dossier van de school verwerkt. Als samenwerkingspartners noodzakelijke persoonsgegevens opnemen in hun dossier over betrokkene wordt betrokkene hierover door de betreffende samenwerkingspartner geïnformeerd.

11.4 Als een samenwerkingspartner, conform artikel 11.3, bepaalde persoonsgegevens wenst op te nemen in een eigen dossier over betrokkene, handelt deze partij conform de daarvoor geldende regelgeving waaronder in ieder geval de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De samenwerkingspartner legt niet meer gegevens vast dan noodzakelijk voor het doel genoemd in artikel 4.

11.5 Afgesproken acties en de noodzakelijke persoonsgegevens voor het behalen van het doel in artikel 4 worden vastgelegd in een registratiesysteem van de eerstverantwoordelijke convenantspartner. Een partij heeft alleen toegang tot de persoonsgegevens van de student(en) en zijn (hun) leefomgeving als de partij een rol heeft bij het realiseren van het doel in artikel 4.

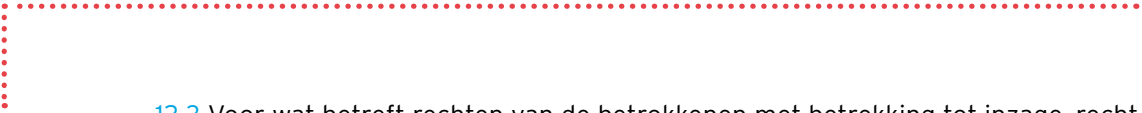
Artikel 12 Soorten gegevens

12.1 Met betrekking tot de in artikel 3 genoemde personen worden ten hoogste de volgende persoonsgegevens verwerkt:

- a Personalia studenten/ouders/gezinsleden (naam, geboortedatum, geslacht, woonadres, telefoonnummer, BSN (indien gerechtigd));
- b Schoolgegevens (naam school, naam IB'er/zorgcoördinator/mentor, klas waarin de student zit, tijdstip van inschrijving bij deze school, naam van de initiatiefnemer voor het multidisciplinair zorgoverleg), schoolloopbaan en rapportage vanuit kinderopvang, primair en voortgezet onderwijs);
- c Aanleiding voor bespreking in het multidisciplinair zorgoverleg, gesignaleerde ondersteuningsbehoeften, belemmerende en bevorderende factoren, relevante screenings en onderzoeksgegevens en eventueel het te verwachten uitstroom profiel;
- d Activiteiten die door de schoolinterne zorg zijn ondernomen rond de betreffende student/ouders/verzorgers/ gezinsleden, en ook de resultaten hiervan;
- e Buitenkant informatie over bestaande of (relevante) afgesloten hulpverleningscontacten, de namen van contact personen en of met deze personen overleg is geweest over de bespreking in het multidisciplinair zorgoverleg;
- f Relevante (noodzakelijke) persoonsgegevens die door externe partijen worden verstrekt met betrekking tot de aangemelde problematiek van de betreffende student;
- g Handelingsplannen en eventueel een OPP (Ontwikkelingsperspectief) over de in te zetten extra of speciale ondersteuning voor de aangemelde student;
- h Gegevens over de voortgang, de evaluatie en de afsluiting van de ingestelde hulp/behandeling voor en rond het kind, op school en thuis;
- i Contacten met de betrokkene over het vastleggen van zijn gegevens in het dossier en over het al dan niet verlenen van toestemming.

12.2 De in 12.1 vermelde gegevens zijn afkomstig van:

- Aanmeldings en/of intakeformulieren;
- Gesprekken met studenten, ouders/verzorgers/gezinsleden en teamleden van de school;
- Studentdossier van de school;
- Dossiers van de aan het multidisciplinaire zorgoverleg participerende samenwerkingspartners;
- Besprekingen in het multidisciplinair overleg.

12.3 Voor wat betreft rechten van de betrokkenen met betrekking tot inzage, recht op correctie, verbetering en verwijdering wordt verwezen naar het privacyreglement van de Verantwoordelijke en voor zover relevant het privacyreglement van de bij het multidisciplinair zorgoverleg betrokken samenwerkingspartners.

Artikel 13 Geheimhouding

13.1 Eenieder die op grond van dit reglement kennisneemt van persoonsgegevens van een betrokkene, is verplicht tot geheimhouding daarvan, tenzij de wet dit reglement of zijn taakuitoefening hem noodzaakt tot verstrekking van persoonsgegevens aan een ander.

Artikel 14 Klachten

14.1 Als een betrokkene van mening is dat de bepalingen van dit reglement niet worden nageleefd of andere redenen tot klagen (bijvoorbeeld bij en datalek of in geval van aansprakelijkheid) heeft, dient hij zich te wenden tot de Verantwoordelijke.

14.2 Overeenkomstig de Algemene Verordening Gegevensbescherming kan de betrokkene zich tevens wenden tot de rechter of de Autoriteit Persoonsgegevens.

Artikel 15 Uitoefening rechten

15.1 De rechten van betrokkene worden door de wettelijk vertegenwoordiger uitgeoefend als de betrokkene minderjarig is en de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, of onder curatele is gesteld, dan wel ten behoeve van de betrokkene een mentorschap is ingesteld.

15.2 Bijzondere wet en regelgeving kan anders bepalen dan 15.1.

Artikel 16 Slotbepalingen

16.1 Dit reglement treedt in werking op ...

16.2 Het reglement ligt ter inzage bij de Verantwoordelijke.

Stappenplan informatie delen

Wanneer je je als professional afvraagt of je informatie over een jongere mag delen, kun je daarbij de volgende stappen doorlopen. Maar voordat je daarmee begint, onderzoek je of overleg met de student en/of diens ouders mogelijk is: praten mét de student in plaats van praten óver de student.

Stap 1

Check: Is er een grondslag om informatie te delen?
Zie hiervoor de grondslagen.

Stap 2

Check: Wat is je doel met het delen van informatie? Waarom wil je de gegevens uitwisselen? Wat is de reden/noodzaak? Informatie die je hebt verzameld met een bepaald doel, mag je later niet zomaar voor een ander doel gaan gebruiken.

Stap 3

Check proportionaliteit: Inbreuken op de belangen van de betrokkenen mogen niet onevenredig zijn in verhouding tot de met de verwerking te dienen doeleinden. Dus hierbij gaat het om de vraag welke informatie heb je echt nodig en welke informatie is niet echt nodig.

Stap 4

Check subsidiariteit: Kunnen beschreven doelen waarvoor persoonsgegevens worden verwerkt niet op een andere, voor de betrokkenen minder nadelige wijze, worden bereikt?

NB 1 Deze 4 stappen zijn de belangrijkste, maar niet de enige vereisten voor de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens.

NB 2 Houd ook rekening met het verwerkingsverbod voor bijzondere categorieën van persoonsgegevens. Als er gegevens worden verwerkt die bijvoorbeeld betrekking hebben op de gezondheid van een student, zal de verwerkingsverantwoordelijke een beroep moeten kunnen doen op een van de uitzonderingsgronden uit de AVG.

Voor meer informatie en toelichting: zie het servicedocument.

Grondslagen

De AVG/GDPR kent zes grondslagen. Alleen op basis van een van deze grondslagen mag je persoonsgegevens verwerken. Kun je niet een van deze grondslagen gebruiken, dan mag je de persoonsgegevens niet verwerken.

a Toestemming

De eerste grondslag die de AVG in artikel 6 noemt is de toestemming. Toestemming kan gegeven worden door een vrije, specifieke, geïnformeerde en ondubbelzinnige wilsuiting. De toestemming moet uitdrukkelijk zijn.

b Uitvoering van de overeenkomst

De tweede grondslag maakt verwerking van persoonsgegevens mogelijk wanneer dat nodig is voor de uitvoering van de overeenkomst. Het gaat dan uiteraard om een overeenkomst waarbij de betrokkene (de persoon waarvan de persoonsgegevens zijn) partij is.

c Wettelijke verplichting

Soms bestaat er een wettelijke verplichting op basis waarvan je persoonsgegevens wel moet verwerken. Die verplichtingen staan dan in een andere wet, zoals de Leerplichtwet, WEB).

d Vitale belangen

Om de vitale belangen van een natuurlijk persoon te kunnen beschermen, mogen de persoonsgegevens verwerkt worden. Niet zozeer de algemene medische gegevens, maar wel in het geval van een ongeval, bijvoorbeeld, waarbij persoonsgegevens verwerkt worden om iemand op dat moment te kunnen behandelen. Deze grondslag mag alleen worden gebruikt als een andere grondslag niet mogelijk is en er toch een noodzaak bestaat om de gegevens te verwerken om het vitale belang te beschermen.

e Algemeen belang

Als er een taak van algemeen belang vervuld moet worden waarvoor de verwerking van persoonsgegevens noodzakelijk is, dan mogen de persoonsgegevens verwerkt worden. Dit geldt ook voor taken in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag die aan de verwerkersverantwoordelijke zijn opgedragen. Hieronder vallen onder meer de gebruikelijke verwerkingen van, voor of namens de overheid. Voor deze grondslag zal meestal ook een andere wettelijke grondslag moeten bestaan.

f Gerechvaardigd belang

Het gerechtvaardigd belang is eigenlijk vooral een belangenafweging. De verwerking moet noodzakelijk zijn voor de gerechtvaardigde belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of een derde, tenzij de privacybelangen van de betrokkene zwaarder wegen.

In een goede afweging dient de volgende driestapstoets te worden doorlopen:

- 1 Kwalificeren de belangen van de verwerkingsverantwoordelijke of een derde als gerechtvaardigd?
- 2 Is de verwerking van persoonsgegevens noodzakelijk om dat belang te behartigen?
- 3 Weegt het belang van de verwerkingsverantwoordelijke of derde op tegen de belangen van de betrokkenen?

g Doelbinding

Naast een geldige grondslag, is er ook nog een gerechtvaardigd doel nodig (artikel 6 lid 4 AVG). Gegevens mogen op basis van een grondslag verwerkt worden, maar dat mag alleen voor een bepaald doel.

- De verwerkingsgrondslag *toestemming* moet je zoveel mogelijk vermijden omdat toestemming namelijk ook weer ingetrokken kan worden.
- Zowel bij de grondslag *toestemming* als bij de grondslag *gerechtvaardigd belang* is het aan te raden om vooraf goed in kaart te brengen of er reeds wetgeving bestaat die gegevensdeling tussen instellingen wellicht al mogelijk maakt.
- Daarnaast kun je meestal gebruik maken van de grondslag *overeenkomst*.

Let op: deze regels gelden alleen voor *gewone* persoonsgegevens en niet voor bijzondere en strafrechtelijke gegevens. Wat bijzondere gegevens zijn is vastgelegd in een vaste lijst:

- etniciteit
- politieke opvattingen
- religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging
- lidmaatschap van een vakbond
- gezondheidsgegevens en medische gegevens
- seksueel gedrag en seksuele voorkeur of gerichtheid
- genetische gegevens
- biometrische gegevens wanneer ze gericht zijn op identificatie

De verwerking van gegevens over gezondheid mag plaatsvinden door:

- Scholen
- Reclasseringsinstellingen, bijzondere reclasseringsambtenaren, de Raad voor de kindbescherming, gecertificeerde instellingen in de zin van de Jeugdwet en specifiek aangewezen rechtspersonen in het kader van de uitvoering van de Vreemdelingenwet 2000
- Hulpverleners en instellingen of voorzieningen voor gezondheidszorg of maatschappelijke dienstverlening

NB: de leerplichtambtenaar draagt er zorg voor dat (preventieve) afstemming en deelname aan overleggen met relevante ketenpartners waaronder het onderwijsveld en zorginstanties (Zorgadviesteams (ZAT), Centrum voor jeugd en gezin (CJG)) plaatsvindt. De leerplichtambtenaar zit dan als adviseur in een ZAT.

S E R V I C E D O C U M E N T

Dit servicedocument is tot stand gekomen in samenwerking tussen Ingrado, Jeugdzorg Nederland, MBO Raad en in overleg met Toezicht Sociaal Domein.

De volgende auteurs hebben meegewerkt aan dit servicedocument:

Ingrado: *Marga de Weerd* (m.deweerd@ingrado.nl)

Jeugdzorg Nederland: *Florian Bootsman* (florian.bootsman@jeugdzorgnederland.nl)

MBO Raad: *Doride de Bruijn* (d.debruijn@mboraad.nl) en *Peter Vermeijs* (p.vermeijs@mboraad.nl)

Toezicht Sociaal Domein: *Rosanne Bobeldijk* (rt.bobeldijk@toezichtsociaaldomein.nl)

Vormgeving: Coen de Kort

